

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**ŞARKİYAT YAZARLARINDA OTORİTE DİZİN SORUNU
(Ankara Üniversitesi Örneği)**

Yüksek Lisans Tezi

Gülşah HAMZAOĞLU

Ankara-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ŞARKİYAT YAZARLARINDA OTORİTE DİZİN SORUNU
(Ankara Üniversitesi Örneği)

Yüksek Lisans Tezi

Gülşah HAMZAOĞLU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Doğan ATILGAN

Ankara-2015

ÖNSÖZ

Dünyanın neresinde olursak olalım, hangi tür kütüphanede çalışırsak çalışalım kataloglama işleminde belli standartlara uyulması gerekmektedir. Kataloglama standartları hem kütüphaneciler hem de kütüphane kullanıcıları tarafından erişimde kolaylık, zaman ve emekten de tasarruf sağlamaktadır. Bu standartlar oluşturularak gereksiz tekrarlardan kaynaklı kayıtlarda şişmeler önlenerek tek biçimlilik sağlanabilmektedir.

Kataloglamanın temel aşamalarından biri olan yazar adı otorite kayıtlarının oluşturulması ayrı bir titizlik, emek, çaba ve sabır gerektirmektedir. Bu yüzden bu kayıtları oluşturmak hassasiyet gerektiren bir işlemdir. Bu hassas çalışmalar sonucunda kayıtlarda belli standartlara ve tek biçimliliğe erişim sağlanmış olacaktır.

Bu güne kadar ülkemizde yazar adı otorite kayıtları ile ilgili çalışmalar yapılmışsa da bu çalışmaların çoğu yapıldığı kurum çerçevesinde sınırlı kalmış veya devamı getirilmeyerek yarım bırakılmıştır.

Dünyada RDA çalışmalarının hız kazandığı günümüzde otorite olarak kabul edebileceğimiz ulusal dizinlerimizin olmaması gerek yerel gerekse uluslararası alanda itibarımızı zedelemektedir. Bu durum başka ülkeler uluslararası veri tabanları ile ortak çalışmalar yaparken bizim bunlara seyirci kalmamıza sebep olmaktadır.

Araştırmamızda kataloglama işlemleri içerisinde otorite dizin oluşturmanın öneminden, otorite dizinlerin içerisinde de kataloglamaya giriş niteliği taşıyan yazar adı otorite dizinlerinin öneminden bahsedilmektedir. Özellikle şarkiyat yazar adları kayıtları oluşturulurken ortaya çıkan sorunlara ve çözüm önerilerine Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri kayıtları örnek alınarak değerlendirilmiştir.

Bu tezi hazırlamaktaki en büyük temennimiz ileride bu alanda yapılacak detaylı çalışmalara bir basamak oluşturabilmek ve naçizane fikir ve önerilerde bulunabilmektir.

Çalışmam boyunca gerek konu seçiminde gerekse kaynak kullanımında desteklerini benden esirgemeyen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi personellerine ve tez danışmanım Prof. Dr. Doğan Atılğan'a şükranlarımı sunuyorum.

Gülşah HAMZAOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR.....	V
TABLO, GRAFİK ve RESİMLER LİSTESİ.....	VI
1.BÖLÜM: GİRİŞ	
1.1. Amaç.....	3
1.2. Hipotez.....	4
1.3. Kapsam.....	5
1.4. Yöntem.....	6
1.5. Düzen.....	8
1.6. Kaynaklar.....	9
2. BÖLÜM: YAZAR ADI OTORİTE DİZİNİ	
2.1. Tanım.....	11
2.2. Yazar Adı Otorite Dizinlerinin Kataloglamadaki Yeri ve Önemi.....	14
2.3. Tarihsel Süreç ve Günümüzdeki Uygulamalar.....	16
2.3.1. İlk Katalog Kayıtları ve Yazar Adlarının Kataloglarda Kullanılması.....	16
2.3.2. Yurt Dışında Yazar Adı Otorite Dizin Çalışmaları.....	21
2.3.3. Türkiye’de Yazar Adı Otorite Dizin Çalışmaları.....	24
3. BÖLÜM: ŞARKİYAT ve ŞARKİYAT YAZAR ADLARI	
3.1. Tanım.....	26
3.2. Şarkiyat Yazar Adlarında Karşılaşılan Temel Sorunlar.....	27

3.3. Şarkiyat Yazar Adları Tespitinde Başvurulan Temel	
Danışma Kaynakları.	34
3.3.1. Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL)	34
3.3.2. Hediye'tü'l-Arifin Esmâü'l-Müellifin	
ve Asaru'l-Musannifin.	35
3.3.3. Keşf'uz-Zunun an Esami'l-Kütübi ve'l-Fünun.	35
3.3.4. Osmanlı Müellifleri.	37
3.3.5. Sicill-i Osmani.	37
3.3.6. Türk Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi.	38
3.4. Ülkemizde Şarkiyat Yazar Adlarının Kayıt Altına Alınması.	38
3.4.1. İlahiyat Fakültesi Olan Üniversitelerin Katalog Kayıtları. ...	39
3.4.2.İlahiyat Fakültesi Olmayan Üniversitelerin	
Katalog Kayıtları.	51
4.BÖLÜM: ANKARA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	
4.1. Giriş.	57
4.2. Ankara Üniversitesi Kütüphanelerindeki Durum.	58
4.3. Genel Değerlendirme.	68
5.BÖLÜM: SONUÇ ve ÖNERİLER	
5.1. Sonuç.	71
5.2. Öneriler.	73
ÖZET.	76
SUMMARY.	78
KAYNAKÇA.	80

KISALTMALAR

AAKK	: Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları
AAKK2	: Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2
ALA	: American Library Association
DTCF	: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
GAL	: Geschichte der Arabischen Litteratur
IFLA	: International Federation of Library Associations and Institutions
ISBN	: International Standard Book Number
ISNI	: International Standard Name Identifier
İ.Ö.	: Hz.İsa'dan önce
LC	: Library of Congress
MARC	: Machine-Readable Cataloging
NACO	: Name Authority Cooperative Program
OCLC	: Online Computer Library Center
RDA	: Resource Description and Access
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VIAF	: Virtual International Authority File

TABLO, GRAFİK ve RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Nasıruddin Tusi ile ilgili VIAF otorite kayıtları.	52
Resim 2: ODTÜ Kütüphanesi katalog kaydı.	53
Resim 3: İbn Aşur ile ilgili VIAF otorite kayıtları.	54
Resim 4: İbnu'l-Cevzi ile ilgili VIAF otorite kayıtları.	55
Tablo 1: Otorite kayıtların doğruluk yanlışlık oranları.	58
Grafik 1: Otorite kayıtlarının hata dağılımı.	59
Tablo 2: Kataloglama yapan personelden kaynaklı hata oranları.	61
Tablo 3: Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri Şarkiyat yazar kayıtlarının genel dağılımı. .	69

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Eserlerin bibliyografik kimliklerini oluşturan kütüphanecilerin en çok çaba sarf ettiği ve dikkat etmesi gerektiği alanlardan birisi de temel giriş alanıdır. Her türlü işlemi bitmiş, raflarda ve kataloglarda kullanıma sunulmaya hazır bir eserin, kolay erişilebilir olması yapılan girişlerin doğru ve eksiksiz olmasıyla doğru orantılıdır. Kataloglanan bir eser ne kadar çok erişilebilir olursa kullanılabilirliği de o derecede artmaktadır. Bu yüzden kataloglama yapan kişi bir materyali kataloglarken erişilebilirlik açısından alternatifler üretebilmeli ve kullanıcılara bu konuda kolaylık sağlayabilmelidir.

Giriş ögesi oluşturma konusunda üzerinde özel bir çalışma gerektiren önemli alanlardan birisi de yazar adı girişleridir. Kataloglamada hangi yazar adının otorite alınacağı o yazara ait tüm eserlerin hepsine ulaşabilmek açısından önem teşkil etmektedir. Ülkemizde bu konuyla ilgili temel olarak kabul edilebilecek bir otoritenin olmayışı, pek çok kütüphanenin otorite girişlerinde farklılıkların oluşmasına sebep olmaktadır. Otorite olarak düşünülebilecek yaklaşık üç milyonluk koleksiyonuyla Milli Kütüphanemizde bile aynı esere ait birden fazla otorite girişinin olması ya da hatalı otorite girişlerinin bulunması bu konudaki eksikliğimizi üzücü bir şekilde ortaya koymaktadır.

Özellikle belirli bir tarihten önce yaşamış Şarkiyat yazar adı girişlerinde büyük sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Bu tür kaynakların yazar adı dizinlerinin oluşturulmasındaki temel sorun bu kaynakların yazıldığı dönem ile günümüz arasına giren zaman diliminden kaynaklanmaktadır.

Eserlerin meydana getirildiği dönemdeki kaynaklarda iç kapakların çok sık kullanılmaması, hazırlanan kataloglarda standart yazar adı girişlerinin olmaması, kişilerin baba ve dede isimlerinin kullanılarak birbirinden ayırt edilmeye çalışılması bu kaynaklarda otorite oluşturmayı güçleştiren etkenler arasında sayılabilmektedir. Bu sorunlardan en sıkıntılısı ise, bir müellife ait bir eserin, isim benzerliğinden dolayı başka bir müelliflere atfedilmesidir. Bu durum koleksiyonunda Eski Harfli Türkçe, Arapça ve Farsça eserler bulunduran kütüphaneler için büyük sorun teşkil etmektedir.

Ülkemizde bugüne kadar yazar adı otoriteleri ile ilgili kapsamlı bir çalışmanın yapılmayışı bu tür kaynaklara sahip olan kütüphanelerin yazar otoritesi oluştururken birbirlerini örnek almasına sebep olmakta ve bir kütüphanede oluşturulan hatalı veya eksik bir temel girişin diğer kütüphanelerde de kullanılarak doğruymuşçasına otorite olarak kabul edilmesine yol açmaktadır.

Özellikle bu eserlerin oluşturulduğu dönemde İslami ilimlerin çok geniş kıtalara yayılmış olması bu konuda kapsamlı çalışma yapabilmeyi gerektirmektedir. Ancak kütüphanecilerin mesleki anlamdaki bilgi ve deneyimi bu çalışmayı yapabilmek için tek başına yeterli olmamaktadır. Mutlaka farklı disiplinlerdeki uzman kişilerin bir araya gelerek ortak çalışma yapmaları gerekmektedir.

1.1. Amaç

Kütüphanelere gelen araştırmacılar sonuç odaklı çalıştıkları için zaman kaybetmeden aradıkları bilgiye anında ulaşmak istemektedirler. Bilgiyi ararken harcadığı vakti bir zaman kaybı olarak görmekte ve sabırsız davranmaktadır. Bu yüzden kütüphanecilerin temel amacı, kullanıcıların bilgi ararken harcadığı zamanı en aza indirmek olmalıdır.

Kütüphane kullanıcıları tek bir aramada istedikleri kaynaklara anında ulaşmak istemektedirler. Dolayısıyla kataloglama esnasında yapılan girişlerde tek biçimlilik esasına ne kadar sadık kalınırsa kullanıcının aradığı alanla ilgili daha fazla kaynağa ulaşma imkânı o oranda artmaktadır.

Kütüphane kataloglarındaki yazar adı girişleri incelendiğinde kataloglama esnasında aynı yazar adına ait farklı temel girişlerin oluşturulduğuna rastlanmaktadır.

Özellikle Şarkiyat yazar adlarının temel girişe alınması esnasında sıkça yapılan kesme işareti (‘) ve tire (-) gibi sembollerin kullanılması, yazar adının Batı transkripsiyonuna göre yazılması, yazarın herkes tarafından bilinen meşhur olduğu isminin kullanılmaması; aranılan kaynağın kütüphanede olmasına rağmen erişilememesine sebep olmaktadır. Bu da kullanıcının bilgiye dahası doğru bilgiye erişimini engellemektedir.

Bu araştırmanın amacı, Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri kayıtlarında bulunan, Şarkiyat alanında eserler veren, büyük çoğunluğu Arap ve Fars kökenli olan yazarların;

- otorite girişlerinin mevcut durumunu ortaya çıkarmak,
- yapılan temel hataları belirlemek,
- doğru girişlerin nasıl ve ne şekilde yapılacağını göstermek ve
- bu girişler yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini örneklerle ortaya koymaktır.

1.2. Hipotez

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda araştırmada ortaya koyulan problem; şarkiyat yazar adları otorite girişlerinde standart bir biçimin olmadığıdır. Standart biçimin olmayışı ve bugüne kadar ciddi anlamda bir otorite dizinin hazırlanmayışı, girilen temel girişlerde tek biçimliliğin sağlanamamasına yol açmıştır. Dolayısıyla kayıtlar kataloglama yapan personelin çalıştığı alandaki uzmanlığı ve mesleki ilgi ve bilgisine göre farklılıklar göstermektedir. Yazar adı temel girişlerindeki bu farklı yaklaşımlar bilgiye erişimi engellemektedir.

Bu doğrultularda çalışmamızın alt hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur ;
“Kataloglama yapan personel şarkiyat yazarları hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip değildir.” “Şarkiyat yazarlarında otorite dizin oluşturulurken temel danışma kaynaklarından veya alanla ilgili diğer disiplinlerde çalışan konu uzmanlarından yardım alınmamıştır.” Bu sorunlar bağlamında çalışmamızın temel hipotezi; “Ankara Üniversitesi Kütüphanelerinde şarkiyat yazar adlarında tekbiçim bir otorite giriş kaydı bulunmamaktadır.” olarak belirlenmiştir.

1.3. Kapsam

Araştırmamız şarkiyat yazar adlarındaki hataları ve çözüm yollarını ortaya koymak amacıyla yola çıkmıştır. Tüm Türkiye’deki kataloglarda yer alan şarkiyat yazar adlarına erişimin zorluğu nedeniyle çalışmamız üniversite kütüphaneleri ile sınırlandırılmıştır. Üniversite kütüphanelerinden ise koleksiyonunda Arapça, Farsça ve Eski Türkçe eserleri fazlasıyla barındırdığı için bünyesinde İlahiyat Fakültesi bulunan 36 üniversitenin kütüphane katalogları incelenmiştir. Bu kataloglarda yer alan hatalı kayıtlardan örnekler sunulmuştur. Bünyesinde İlahiyat Fakültesi bulunmayan üniversite kütüphanelerinde kayıtların nasıl girildiğini tespit edebilmek amacıyla koleksiyon genişliği göz önüne alınarak 3 üniversite kütüphanesinin daha kayıtları incelenmiştir.

Çalışmanın asıl araştırma kısmını ise Ankara Üniversitesi kayıtları oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi kütüphane kayıtlarının seçilmesinin temel nedeni, herhangi bir anket veya görüşme yöntemi uygulamadan kayıtları tek tek inceleme imkânının bulunmasıdır.

Bu çerçevede, Ankara Üniversitesi MİLAS Kütüphane Otomasyon Programı’nda yer alan MARC alanındaki “100-Temel Giriş-Kişi adı” ve “700-Ek Giriş-Kişi adı” bölümlerinde kullanılan yazar kayıtlarının otorite dizinlerinin içinden şarkiyat yazar adları tek tek seçilmiştir. Elde edilen 11179 adet şarkiyat yazar adı araştırmamızın evrenini temsil etmektedir. Evrenin içinden mütercim, müstensih, haşiye eden, şerh eden gibi eserin oluşturulmasında ikinci derecede sorumlu olan kişilerin isimlerinin yer aldığı 1355 kayıt dışarıda bırakılmış ve 9824 kayıt örneklem olarak seçilmiş ve incelemeye alınmıştır.

Çalışmada öncelikle kavramsal olarak dizin, otorite dizin ve yazar adı otorite dizinlerinin tanımları verilmiştir. Sonra yazar adı otorite dizinlerinin kataloglamadaki yeri ve öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra yazar adı otorite dizinlerinin tarihsel süreçteki seyrinden bahsedilerek yurt dışında ve ülkemizde yapılan uygulamalar incelenmiştir.

Son olarak da şarkiyat yazar adlarında karşılaşılan temel sorunlar ve şarkiyat yazar adları oluşturulurken başvurulacak temel danışma kaynaklarından bahsedilmiştir. Ülkemizdeki üniversite kütüphanelerindeki şarkiyat yazar kayıtlarından örnekler verilerek çalışmanın teorik kısmı tamamlanmıştır.

Çalışmamızın uygulama kısmında ise Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri kataloglarında yer alan şarkiyat yazar adları ve bu kayıtların oluşturulma esnasında sıklıkla karşılaşılan hatalar tablo ve grafiklerle verilmiş ve mevcut durum örneklerle desteklenmiştir. Sonuç bölümünde ise genel durum tespiti yapılarak sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

1.4. Yöntem

Araştırma konusu hakkında bilgi kaynaklarını belirlemek için geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Konu ile ilgili her türlü kitap ve makale hem elektronik ortamda hem de basılı ortamda elde edilmiştir. Veri tabanları ve web siteleri incelenmiştir. Konu ile ilgili kaynakların büyük bir kısmı basılı ortamdan elde edilmiştir.

Araştırmanın konusu ile ilgili bilgilerin araştırılması, tespit edilmesi ve incelenmesinde betimleme yönteminden yararlanılmıştır.

Betimleme, neyin ne olduğunun, şeylerin nasıl başlayıp sürdüğünün ya da bir durumun, kişinin ya da olayın neye benzediğinin resmini çizmektir. Betimleme karmaşık şeyleri kavranabilir kılmakla ilgilidir (Punch, 2005, s. 16). Betimleme yaklaşımına göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır.

Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimleme yaklaşımında amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Araştırmanın uygulama kısmında ise tablo ve grafikler kullanılarak durum izah edilmiş ve her bir tablo ve grafiğin açıklaması yapılmıştır. Tablo ve grafikler Microsoft Excel 2010 kullanılarak hazırlanmıştır. Uygulama kısmı hazırlanırken incelenen yazar adlarının tam künyeleri ağırlıklı olarak “*Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*”nden tespit edilmiştir. Bu kaynağın ağırlıklı olarak kullanılmasının nedeni ise, elimizde bulunan en güncel kaynak olması ve yazar adları tespit edilirken Keşfu’z-Zunun, Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL) gibi önemli danışma kaynaklarına başvurulmasıdır.

Tezin içeriğindeki göndermelerde, alıntılarda ve kaynakçada APA (6th edition) kaynak gösterme biçimi kullanılmıştır.

1.5. Düzen

Araştırma temel hatlarıyla beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, giriş bölümü olup yazar adı otorite dizinlerinin öneminden, yapılan araştırmanın amacı ve hipotezinden bahsedilmiştir. Çalışmanın kapsamı ve izlenilen yöntem de yine bu bölümde yer almaktadır. Çalışma boyunca yapılan tablo ve grafiklerin hangi kriterlerde oluşturulduğu, yazar adları dizini içinden neye göre evren ve örneklem seçildiği araştırmanın kapsamı bölümünde ele alınmıştır. Araştırmaya başlarken faydalanan kaynaklar ve araştırmanın hangi düzende yazıldığı da yine birinci bölümde belirtilmiştir.

İkinci bölümde, dizin, otorite dizin ve yazar adı otorite dizinlerinin tanımı, yazar adı otorite dizinlerinin kataloglamadaki yeri ve önemi, yazar adı otorite dizinlerinin doğuşu ve günümüzdeki durumu, yazar adlarının kataloglarda kullanımı, ülkemizde ve yurt dışında yazar adı otorite dizin uygulamaları yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, şarkiyat yazar adlarının genel özelliklerine, bu yazar adlarının tam künyelerini tespit ederken dikkat edilmesi gereken hususlara, şarkiyat yazar adı otorite dizini oluştururken karşılaşılan temel problemlere, şarkiyat yazar adlarını tespit ederken başvuru alan temel danışma kaynaklarına ve ülkemizdeki şarkiyat yazar adlarının genel durumuna değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri yazar adı kayıtları içinde yer alan şarkiyat yazar adlarında sıklıkla rastlanan hatalar tablo ve grafiklerle gösterilmiştir. Bu tablo ve grafikler tek tek yorumlanmıştır. Her bir hata grubuyla ilgili örnekler verilerek sorunlar tespit edilmiştir.

Beşinci bölümde, tespit edilen sorunlar ve elde edilen bulgular ışığında sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

1.6. Kaynaklar

Çalışmamız ile ilgili bilgi toplamak amacıyla aşağıdaki kaynaklardan taramalar yapılmıştır.

- Bilgi Dünyası (2000-)
- EBSCO Elektronik Dergi Veri tabanı
- EBSCO Elektronik Kitap Veri tabanı
- Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL)
- Keşfuz-Zunun an Esami'l-Kütübi ve'l-Fünun
- TDV İslam Ansiklopedisi (1988-2013)
- Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1992)
- Türk Kütüphaneciliği (1993-)
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)
- YÖK Tez Veri tabanı

Ayrıca tezin içeriğinde verilen örnekler için ÖSYM web sitesinde bulunan 2014 ÖSYS(Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi) Tercih Kılavuzu'nda yer alan ve bünyesinde İlahiyat fakültesi olan üniversitelerin kütüphane otomasyon programlarından tek tek tarama yapılmıştır.

Kütüphanecilik alanında sunulmuş konferans, kongre, toplantı bildirileri incelenmiş ve güncel kaynak ve raporlara erişebilmek için Google Akademik tarama motorundan faydalanılmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü web sayfasında yayınlanan “ Tez Yazım Yönergesi” uygulanmıştır.

2.BÖLÜM

YAZAR ADI OTORİTE DİZİNİ

2.1. Tanım

Dizin, genellikle sayfa numarasına yönlendiren, kişi adları, yer adları, başlıklar vb. gibi detaylandırılmış alfabetik liste ya da konu tablolarıdır (Prytherch, 2005).

Dizinler, bir koleksiyonu oluşturan malzemelerin belirli bir sıraya göre hazırlanan ve koleksiyonun kullanıcılar tarafından daha kolay ve rahat bir şekilde kullanılmasına yardımcı olan listelerdir (Cinol, 1970, s. 141). Bu listeler oluşturulurken özellikle kimin tarafından ve kimler için oluşturulduğu önem teşkil etmektedir. Dizinleri oluşturan kişinin dizinleri kullanacak kullanıcı kitlesini çok iyi tanıması, onların bilgi arama davranışlarını bilmesi ve hangi alanda dizin oluşturuyorsa o alandaki literatüre çok iyi hâkim olması gerekmektedir. Bu amaçlar göz önüne alınarak oluşturulan dizinler sonuç odaklı çalışan kullanıcıların aradıkları bilgilere kısa zamanda ulaşabilmelerini sağlayacak anahtar bir rol üstlenmektedir.

Dizinler şekil itibari ile bir kaynak ya da bir koleksiyonda geçen yazar adı, eser adı, konu veya o kaynak ya da koleksiyonun içeriğinde önem teşkil edecek bir alan ile ilgili (örneğin coğrafi içerikli bir kaynakta yer adları dizini gibi) oluşturulmaktadır.

Kataloglama işleminde belli standartların uygulanması, kayıtların herkes tarafından anlaşılır olmasını, bibliyografik denetimin sağlanmasını ve bilgiye erişimin uluslararası düzeye ulaşmasını kolaylaştıracaktır (Atılğan D. , 1988, s. 42)

Kataloglama standartları oluşturulurken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de otorite dizinlerdir. Kataloğa girecek yapının giriş ögesinin belirlenmesi kullanılacak başlığın seçilmesi kataloglama işlemlerinin temelini oluşturur. Otorite dizinler oluşturularak katalog girişlerinde tek biçimlilik sağlanabilmelidir.

Bloomberg ve Evans “Kütüphane teknisyenleri için teknik hizmetlere giriş” isimli eserinde otorite dizin kavramını “otorite dizin, katalogda kullanılan adlar, konular veya dizilerin doğru biçimleri için tutulan kayıtlardır” şeklinde tanımlamaktadır. (Bloomberg & Evans, 1989, s. 385) Burada geçen ‘doğru biçimde’ ifadesi özellikle yazar adı otorite dizinlerinde önemle üzerinde durulması gereken bir konudur.

Otorite dizin oluşturmanın amacı; temel giriş ögesi olarak alınan başlıkları her zaman tek biçimde kaydetmek, kayıtları göndermelerle besleyerek güncel tutmak ve dizin girişlerinde standart bir form oluşturmaktır (Dursun, 1991, s. 35). Tek biçimliliği hedef edinen kütüphanelerde kullanıcıların bilgiye erişimi daha kolay ve hızlı şekilde olacaktır.

Otorite dizin oluşturan bir kütüphaneci mutlaka hazırlayacağı dizinin potansiyel kullanıcılarının kimler olacağını hesaplamak zorundadır (Arslantekin, 1991, s. 11). Hizmet verdiği kütüphanenin kullanıcılarını ve bu kullanıcıların bilgi arama davranışlarını çok iyi bilmeli ve onların taleplerini karşılayabilecek stratejiler geliştirebilecek bilgi ve beceriye sahip olmalıdır.

Halk ve okul kütüphaneleri gibi küçük dermeli kütüphanelere nazaran büyük dermelere sahip araştırma ve üniversite kütüphaneleri otorite dizin oluşturmaya daha çok ihtiyaç duyarlar. Çünkü bu kütüphanelere gelen kullanıcılar aradıkları konuyla ilgili tüm materyale ulaşmak isteyecektir. Burada da otorite dizinler kullanıcıların büyük yardımcısı olacaktır (Dursun, 1991, s. 33).

Otorite dizinlerde kullanılacak girişler özenle ve titizlikle seçilmelidir. Çünkü bir dizindeki hata tüm kayıtları etkileyecek ve doğruymuşçasına kabul edilmiş sayılacaktır. Özellikle ad otorite dizinleri bilgiye erişim açısından diğerlerine nazaran daha fazla dikkat edilmesi gereken ve titizlikle çalışması gereken bir alandır.

Ad otorite dizini, belirli kataloglarda kullanılan ve başka biçimlerde kendilerine atıf yapılan isim listesidir (Prytherch, 2005).

Dursun, ad otorite dizini ile ilgili “Ad otorite dizini, kişi, tüzel kişi, kongre, konferans adı ve yer adlarının katalogda kullanılmak üzere belirlenmiş başlıkların alfabetik olarak sıralanmasından oluşmaktadır” şeklinde tanımlama yapmaktadır. (Dursun, 1991, s. 51)

Ad otorite dizinlerinin içinden de özellikle çalışmamızın temel konusunu oluşturan yazar adı otorite dizinleri, yazar adı ile katalog taraması yapan bir kullanıcının o yazara ait bütün kayıtlara tek seferde ulaşabilmesi açısından üzerinde dikkatle durulması gereken bir alandır.

Yazar adı otorite dizinleri, katalogdaki adların doğru biçimlerine göre hazırlanmış dizinleridir. Adın diğer biçimlerine yapılmış *bakınız ve ayrıca bakınız* yöneltmelerini de kaydeder. Adın saptanmasında kullanılmış olan kaynağı da belirtebilir (Bloomberg & Evans, 1989, s. 380).

Yazar adı otorite dizinleri yazar adları üzerinde etkili denetim sağlamak için kullanılır. Yazar adları kullanılırken sık sık değişimler gösterebilmektedir. Bir yazar farklı adlarla farklı kitaplar yayınlayabilmektedir. Bu nedenle aynı yazara ait kullanılan değişik adlar arasında birbirleriyle olan ilişkilerini gösteren göndermeler kullanılmalı ve bu göndermeler okuyucu kataloglarına yansıtılmalıdır (Dursun, 1991, s. 59).

2.2. Yazar Adı Otorite Dizinlerinin Kataloglamadaki Yeri ve Önemi

Kataloglamanın yapıldığı kütüphanelerin teknik hizmetler biriminde çalışan personelin bilgi ve beceri eksikliği, bu birimlerde yeterli denetimin olmayışı, dizinleme işlemi sırasında dizinleme yapan kişinin dizinleme dilindeki yetersizlikleri dizinleme işlemini olumsuz etkileyen nedenler arasında sayılabilir (Alkan, 1995, s. 97). Bu sıralanan özelliklere sahip olmayan kütüphanelerin dizinlerinde mantıksal sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlardan dolayı terimler ve kavramlar arasında ilişki kurulamamış olacaktır. Bu durum da kütüphaneleri hatalı otorite dizinleri oluşturmaya mahkûm etmektedir.

Gerek dizinleme işlemi yapan meslektaşlardan, gerekse kullanılan otomasyon sistemlerinden kaynaklanan başarısızlıklar sebebiyle dizinleme işlemi hatalı yapıldıysa, ne kadar başarılı bir tarama stratejisi oluşturulmuşa oluşturulsun aranılan künyelere erişim zorlaşmaktadır. Bu sebeple bilgi kayıpları ortaya çıkmakta ve koleksiyona erişimi engellenmiş olmaktadır (Alkan, 1995, s. 97-98).

Otorite dizinler belli bir temel üzerine oturtulduğunda hem dizin oluşturan meslektaşlarımız hem de kullanıcılar zamandan ve emekten tasarruf etmiş olacaktır. Ayrıca kataloglama işlemi yapan kütüphaneciler değişse bile otorite dizinler belli bir standartta oluşturulduğu için kayıtlarda tek biçimlilik devam edebilmektedir.

Eksiksiz bir bibliyografik denetim için otorite dizinlerde tek biçimlilik mutlaka sağlanmalıdır. Böylece zaman içinde oluşturulan bir dizinde yapılan bir değişiklik, otorite dizin üzerinden yapıp tüm kayıtların düzelmesini sağlayacaktır. Otorite dizin oluşturulmadığında ise değişiklikler tüm kayıtlara yansımayacağı için dizinde şişmeler ve benzer kayıtlarda farklı girişler ortaya çıkmaktadır.

Kaynağın yazar adının doğru formatta tespit edilmesi aynı yazarın diğer eserlerine de ulaşmada büyük kolaylık sağlamaktadır. Yazar adının eksik ya da yanlış girilmesi bir yandan kaynağa ulaşmada sorun çıkarırken diğer yandan da yazar adlarının sıralandığı dizinlerin şişmesine ve gereksiz kayıt oluşmasına sebep olmaktadır.

Yazar adı dizini oluştururken o ad ile ilgili elde edilecek bütün farklı adlar danışma kaynaklarından incelenmeli ve mutlaka göndermeler yapılmalıdır.

Yazar adı kayıtları kataloglamadaki en büyük sorunlardan bir tanesidir. Çeşitli kataloglama kurallarının bu konuda getirdiği çözümler yetersiz kalmaktadır. Çünkü kurallara göre yazar kaydında yapılan bir değişiklik tüm kataloğu etkilemekte ve katalogda sık sık değişiklik yapılmasına sebep olmaktadır. Hâlbuki yazarın ilk adına göre kayıt oluşturup kullanılan diğer adlarına göndermeler yapmak katalogdaki bu sorunları kısmen de olsa ortadan kaldıracaktır (Yıldırım O. , 1973, s. 47).

İçeriği ne olursa olsun tüm kütüphane kataloglarında temel giriş ögesi her zaman tutarlı, doğru ve oluşturulduğu alanla ilgili temel danışma kaynaklarıyla uyumlu şekilde girilmiş olmalıdır.

Yazar adı otorite dizini, kişi veya tüzel kişi adlarının biçiminde tutarlı olmaya ve bir ada yapılan bütün *bakınız* ve *ayrıca bakınız* yöneltmelerinin kaydının tutulmasına yardımcı olmaktadır (Bloomberg & Evans, 1989, s. 412).

Yazar adları dizini oluştururken belli bir standart oluşturmak zordur. Çünkü farklı dönemlerde yaşamış farklı yazarlar için değişik kayıtlar oluşturulur. Bu yüzden yazar adı dizini oluşturacak kişi yazarların yaşadığı dönemleri ve ülkeleri göz önüne alarak titiz bir şekilde çalışmalıdır.

2.3. Tarihsel Süreç ve Günümüzdeki Uygulamalar

2.3.1. İlk Katalog Kayıtları ve Yazar Adlarının Kataloglarda Kullanılması

Antik dönemde Mısır tapınaklarına baktığımızda kurulmuş olan kütüphane koleksiyonlarının gelişmiş bir katalog sistemiyle organize edildiği görülmektedir. Bu nedenle kütüphanecilik tekniğinin ilk defa Mısır kütüphanelerinde kullanıldığı düşünülmektedir (Alar, 2001, s. 298).

Kitapların bibliyografik künyelerinin belirlenmesi eski çağlardan beri yapılan bir işlemdir. Antik dönemde kâğıt, karton ve tahta parçalarına yazılan bilgiler sadece kitap hakkında değil yazar hakkında da bilgiler içermektedir.

Yazarların doğum ve ölüm tarihlerinin eklenmesi o dönemlerden günümüze kadar süregelmiştir (Ötüken, 1947).

İlk zamanlarda kitap adları bilinmiyordu bunun nedeni başlangıçta yazarların dar bir okuyucu çevresi için yazmalarıydı. Ancak geniş halk kitlesi okumaya başlayınca kitapların ayırt edici özelliklerinin adlarının belirtilmesi gerekli olmuştur. Böylece kitapların sonlarına eser ve yazar adı gibi bilgiler eklenmeye başlanmıştır (Yıldız, 2000, s. 227).

Eskiçağda çok fazla kitap yazılması ve kullanıcılar tarafından bunlara ilginin artması sonucunda kitaplara ayırt edici bir takım özellikler ekleme ihtiyacı duyulmuştur.

Antik döneme baktığımızda özellikle kataloglama konusunda çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte, kütüphaneye gelen kitapların nerden geldiğini belirlemek amacıyla kitaplara notlar ilişitirildiği bilinmektedir (örneğin “gemilerden” kategorisindeki kitaplar gibi). Bir diğer kategori de kitabın satın alındığı ya da yazıldığı yer ile ilgili kategoridir. Bu ayrım aynı eserin farklı nüshalarının nerelerde basıldığını belli etmek açısından faydalı olmaktadır (Blanck, 2000, s. 157). Bazı kütüphanelerde ise eserin sahibine, gözden geçirenine, yazarın adına ve kökenine göre farklı kategoriler oluşturulduğu bilinmektedir (Blanck, 2000, s. 158-159).

Antik Yunan’a baktığımızda ise, Kallimakhos’un yazdığı 120 rulodan oluşan tüm Yunan yazını kapsayan dev eser olan “Pinakes¹” yazar dizinlerinin ilk örneği sayılmaktadır.

¹ pinaks : tablet, çoğulu pinakes : tabletler

Pinakes tek başına 120 parşömeden -aşağı yukarı- 1 milyon kelimedenden oluşmaktadır ki bu da 500.000 ya da daha fazla el yazmasını kapsayamayacak kadar küçük bir çalışmadır (Levy, 2008, s. 48).

Eski çağlarda kütüphaneler mazideki ve dönemdeki yazılı edebiyatın dökümünü yapmak konusunda en güvenilir yerlerdi. Helen dünyasının dört bucağından gelen bilginler eser ve yazar listelerinin yer aldığı levhalar olan pinakeslerin düzenlenmesine yardımcı olurlardı (Meriç, 2013).

Pinakesler ilk çıktıklarında rulolarda yazılı olan bilgi dalları ve daha sonra da kütüphane raflarına yerleştirilmiş tabletler için kullanılmaktaydı. Daha sonraları ise yazar adlarının ve eserlerin listesini veya kataloğunu belirlemek için kullanılmaya başlanmıştır. Bu katalog ve listeler Athenneus ve Diogenes Laertius gibi antik dönem yazarlarındaki parçalar aracılığı ile elimize ulaşmıştır. (Yıldız, 1985, s. 111)

Oxyrinchus'da yapılan kazılarda çıkan papirüslerde yöneticilerin isim listesi bulunmuştur. Kütüphane'nin yöneticileri arasında Demetrios, Zenodothos, Erastosthenes, Aristophanes ve en meşhuru felsefeci ve şair Kallimachos bulunmaktadır. Kallimachos'un zamanında, Kütüphane'nin mevcudu 700.000 ruloyu bulmuş, bunun üzerine bir kısım rulolar İskenderiye'nin batı mahallelerinde bulunan Serapeion (Serapis) tapınağına taşınmıştı.

Serapis tapınağında yaklaşık 42.000 rulo bulunuyordu. Kallimachos İskenderiye'deki kütüphanelerde bulunan yazmaların sistematik bir kataloğunu hazırlamıştır. 120 tomardan oluşan ve adına pinakes (Fihrist) denilen bu eserde yazmalar temel konu alanları ve yazar adlarına göre alfabetik düzenlenmiş ve biyografik bilgiler de verilmişti.

Eski Yunan Edebiyatı hakkında kütüphaneciler için standart bir başvuru kitabı olan Pinakes Bizans dönemine kadar ulaşmıştır, ama bu gün kayıptır (Meriç, 2013). Ancak yazarların pinakesler hakkında yaptığı alıntılardan az da olsa onlar hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz.

Pinakeslerde eserler destan, şiir, hitabet, drama vb. gibi farklı kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilerdeki yazar isimleri ise alfabetik olarak sıralanmıştır. Yazar isimlerinin altında ise her yazarın kısa bir biyografisine yer verilmiştir. Daha sonra ise alfabetik sırada eserlerin adı, başlangıç sözcükleri ve satır sayıları kaydedilmiştir. O dönemde böyle bir çalışma hazırlamak için öncelikle yazarlar ve eserler hakkında kesin kronolojik bilgilere sahip olmak çok önemliydi. Aristophanes'in düzelti ve yazılarla büyük katkı sağladığı Kallimakhos'un bu eseri tüm Yunanca eserleri kapsayan topyekün bibliyografik kaynak niteliğindeki bir eserdir (Blanck, 2000, s. 167-168).

Kütüphanenin ve Kallimakhos'un izlediği temel prensibin devrin literatürüne adapte edilmiş olan bilim dalları ile bu dallardaki yazar listeleri ile bunun bir çeşit Dewey tasnif sistemine benzetmektedir (Yıldız, 1985, s. 112).

Kallimakhos'un sınıflandırma sisteminde, tabletler literatürün özelliğine göre yazarın ismine göre kronolojik sırada bölmelere dizilirlerdir (Atılgan M. , 2005, s. 101).

İskenderiye kütüphanesinde de Kallimakhos'un yazar adını ve metnin ilk kelimesini esas alan tasnifler kullanılmıştır (Yıldız, 1985, s. 30-31).

İskenderiye kütüphanesinde yapılan çalışmalar günümüz kütüphanelerinde yapılan sistematik katalog çalışmaları ile aynı niteliktedir (Yıldız, 1985, s. 105).

Blanck, Sicilya’da yer alan Taormia’da bulunan yazıtlar hakkında şöyle bahsetmektedir. “Bu yazıt sütunlu bir galerinin duvarına kırmızı boyayla yazılmıştır. Elimizdeki parçalarda bir dizi Yunan vakanüvisinin adı, eserleri ve kısa biyografileri yer almaktadır. Bu isimler arasında –ki bu, yazıt bulunduğunda büyük bir sürpriz yaşanmasına neden olmuştur- eski Romalı tarihçi Quintus Fabius Pictor’un ve Roma’nın ilk tarihini anlatan eserinin adına da rastlanır. İ.Ö. 130 civarına tarihlenen bu yazıtın yer aldığı sütunlu galeri muhtemelen epigrafik olarak da kanıtlanmış olan Tauromenion Gymnasion’una aitti ve kitap koleksiyonundan yararlanmak isteyenler bu yazıtı okuduklarında en önemli yazar ve eserler hakkında çabucak bilgi edinebilmektedirler” (Blanck, 2000, s. 169). Yazıtlardan elde edilen bu bilgi kataloglarda yazar adlarına eski çağlardan beri önem verildiğinin de bir göstergesidir.

Asur kütüphanelerine baktığımızda ise, kitaplar konularına göre seri gruplarına bölünerek numaralanmış ve seri adları taşımışlardır. Etiket adı verilen ve pek düzgün olmayan oval kil tabletler sayesinde tablet kolaylıkla görülebiliyor ve istenen parçalar bulunabiliyordu. Bu etiket ve kolofon²larda tabletin seri adı, orijinali hakkında bilgi ve sahibinin adı yazmaktadır (Yıldız, 1985, s. 16).

Kolofonlar kütüphanelerin teknik düzenleri hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadırlar. Tabletler dizildiğinde kolofonlar okuyucuların görebileceği şekilde durmaktadırlar. Böylece kolofonlar sayesinde gelen okuyucu o tablet hakkında genel bilgi sahibi olabilmektedir.

² Kolofon: İç kapak yerine de kullanılan matbaa amblemi ve kitapla ilgili bilgileri içeren bölüm. (Oxford Ansiklopedik Sözlük, 1990)

Kolofonlar, eskiçağda kullanılan kitaplarda eserin adı, yaprak, sütun ve satırların sayıları, gibi bilgileri içermektedir. Bu kısım müstensihlere, kitapçılara yararlı olmakla birlikte, eserin değerinin belirlenmesinde de önemli rol oynamaktadır (Yıldız, 1985, s. 30-31).

Ruloların ahşap raflarda ya da niş³lerde adları dışa gelecek şekilde ve iki sıra halinde durdukları, ruloların kimliğini belirten etiketlerin de rulodan sarktıkları bilinmektedir. Kütüphane katalogları ile yerleştirme düzeni arasında ilişki bulunduğu da düşünülmektedir (Poşul & Görecelioğlu, 2004, s. 89).

2.3.2. Yurt Dışında Yazar Adı Otorite Dizin Çalışmaları

1876 yılında Amerikan Kütüphaneciler Derneği ve 1877 yılında İngiliz Kütüphaneciler Derneği kuruluşlarından hemen sonra ülkelerinin kütüphanecilerini ortak bir kataloglama kuralları oluşturmak üzere ortak çalışmalar yapmalarına öncülük etmişlerdir. Bu çalışmaların ilk ürünü 1908 yılında ALA tarafından “Catalog Rules: Author and Title Entries (Kataloglama Kuralları: Yazar ve Eser Adı Girişi)” adı altında yayınlanmıştır. 1949 yılında ise ALA ve Kongre Kütüphanesi işbirliği sonucunda “ALA Cataloging Rules for Author and Title Entries(Yazar ve Başlık Girişi İçin Kataloglama Kuralları)” ve “Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress(Kongre Kütüphanesinde Niteleyici Kataloglama İçin Kurallar)” adlı eserler yayınlanmıştır (Atılğan D. , 1987, s. 72).

³ Niş: Duvar içinde bırakılan oyuk. (Büyük Türkçe Sözlük, 2015)

Bir diğ er dizin çalışması ise ABD Kongre Kütüphanesi (LC) tarafından 1889 yılında oluşturulmuş ve bu ilk uygulama Kongre Kütüphanesi kurallarına göre kart biçiminde hazırlanmıştır. LC, 1901 yılından başlayarak basılı kart üretmeye başlamış, bu kartları isteyen başka ülkeler için de elde edilebilir kılmıştır.

ABD'nin ulusal kütüphane görevini yerine getiren Kongre Kütüphanesi, 1900'l  yıllardan başlayarak ülkedeki bibliyografik enformasyon hizmetlerini planlama ve düzenleme hizmetlerini yerine getirmeye çalışmış ve bu nedenle ABD'de bibliyografik verinin en geniş biçimde tek  reticisi Kongre Kütüphanesi olmuştur.

ABD'de pek çok kütüphane Kongre Kütüphanesinin uygulamalarını kabul etmiştir. Çünkü Kongre Kütüphanesi en iyi olmak değıl tutarlı olmak amacını taşımıştır.

1960'lı yıllarda öncelikle gelişmiş ülkelerde bilgisayarın kütüphanecilik alanına girmesiyle, yapılan işlemlerde standardizasyonun önemi artmıştır. 1961 yılında UNESCO ile IFLA tarafından Paris ilkeleri olarak bilinen ‘‘Uluslararası Kataloglama İlkeleri Konferansı’’ toplanmıştır, bu konferansta katalog için başlık seçimi ve biçimi ile ilgili uluslararası ilkelerin oluşturulması konusu ele alınmıştır (Dursun, 1991, s. 37). Bu konferansta belirlenen ilkeler Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları (AAKK)'nın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Konferans sonucunda ABD, Kanada ve İngiltere kütüphanecileri bir araya gelerek AAKK'nı hazırlamıştır.

1967 yılında yayınlanan Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları (AAKK) kataloglamadaki uluslararası gelişmeler göz önüne alınarak 1978 yılında AAKK2 adıyla ikinci basımı yayınlanmıştır fakat 1981 yılında kütüphaneler tarafından uygulanmaya başlanmıştır (Dursun, 1991, s. 39).

1970’li yılların sonlarına doğru bağlantılı sistemler projesi adıyla anılan ulusal düzeyde bir proje Kongre Kütüphanesinin önderliğinde başlatılmış ve Amerika’da bulunan 37 kütüphane daha sonra bu projeye katılmıştır. Projeye başlandığı zaman yapılmasına karar verilen ilk uygulama NACO (Name Authority Cooperative) olarak bilinen ulusal düzeyde ortak bir yetke dizimi oluşturma girişimi olmuştur (Dursun, 1991, s. 40).

İngiltere’de ise İngiliz ulusal kütüphanesinin hazırladığı otorite dizinleri İngiliz kütüphaneleri tarafından kullanılmaktadır. İngiliz ulusal kütüphanesinde bibliyografik çalışmalar 1969 yılından başlayarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmekte bibliyografik kayıtların 1973 yılından bu yana MARC veri tabanlarına kaydedildiği görülmektedir (Dursun, 1991, s. 41). Şu anda özellikle RDA çalışmalarının hız kazanmasıyla birlikte OCLC tarafından yürütülen VIAF veri tabanı yazar adı otorite dizinlerine güzel bir örnek teşkil etmektedir.

VIAF projesi Alman Milli Kütüphanesi ve LC tarafından başlatılmış ve OCLC tarafından yürütülen uluslararası otorite veri tabanıdır. Her bir VIAF kaydı standart bir ID numarası almaktadır (Gümüş, 2013)

VIAF da şu anda yaklaşık 105,5 milyon bibliyografik kayıt ve yaklaşık 45 milyon yazar otorite kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlar her ay güncellenmektedir (OCLC, 2014).

VIAF da yer alan herhangi bir otorite kayıt için WorldCat Identity sayfasına gönderme yapılmaktadır. Bu sayfada yazar adının farklı dillerde ve farklı şekillerde girişlerine rastlamak mümkündür (Werf, 2013).

OCLC tarafından 2013 yılında oluşturulan ISNI'da bir diğer otorite dizin veri tabanı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. ISNI 'da 16.4 milyon kayıt listelenmektedir. Her bir yazar kaydı için kitaplardaki ISBN numaraları gibi yazar numaraları oluşturulmuştur. Yine aynı şekilde ISNI'nın web sayfasından yazar adından arama yapıldığında aynı yazara ait farklı girişlere ve diğer sayfalara yönlendirmelere erişilebilmektedir (Werf, 2013).

Yurt dışındaki tüm bu çalışmalar ülkemizle kıyaslandığında olumlu çalışmalar gibi görünse de şarkiyat yazarları konusunda maalesef yetersiz kalmaktadır. Şarkiyat yazarlarının Batı transkripsiyonu ile yazılması, bizim ismi "George" olan bir yazarı kataloglarken "Corç" olarak yazmamızdan bir farkı yoktur. Bizler nasıl Alman, Fransız ya da İngiliz isimlerini kendi kullandıkları şekilde yazıyorsak, Batı dünyasının da şarkiyat yazarlarını kendi dili ile yazmalıdırlar. Aksi takdirde bu yazarların oluşturdukları eserlere ulaşmak imkânsız denecek kadar zorlaşmaktadır.

2.3.3. Türkiye’de Yazar Adı Otorite Dizini Çalışmaları

Ülkemizde kütüphanecilik alanında yapılan çalışmalar yavaş bir gelişme göstermektedir. Bu durum öncelikle mesleki eğitim görmüş, meslek sorunlarının bilincinde olan kütüphaneci sayısının azlığından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bütün kütüphane materyaline yönelik kendi içinde tutarlı ve katalogcular için anlaşılır kataloglama kurallarının bulunmaması da bu durumun diğer bir sebebidir (Dursun, 1991, s. 47).

Bugüne kadar ilk ve tek kaynak olma niteliği taşıyan "Takma Adlar İndeksi"nde yazarların soyadı kanunundan önce kullandıkları adlar takma ad sayılmıştır. Ancak bu durum batı ülkeleri için geçerli bir durumdur.

Batı ülkelerinde öz adlar takma ad olarak kabul edilirken ülkemizde dâhil olmak üzere doğu ülkelerinde öz adların kullanılması soyadı kanunundan önce olduğu için öz adlar takma ad sayılmamaktadır. Söz konusu durum soyadı kanunundan önce ve sonra oluşturulan yazar adları arasında ilişkiler kurulan bir liste yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Ancak günümüzde hala bu şekilde hazırlanmış sağlıklı bir yazar adları dizini bulunmamaktadır (Artan, 1989, s. 137).

Yazar adı otorite dizin oluşturma çabaları bizde maalesef bireysel çabalar olmaktan öteye gidememiştir. Otorite dizinleri olan kurumlar, kataloglama bölümlerinde çalışan konunun önemini bilen kütüphanecilere bağlı olarak otorite dizinlerini oluşturmuşlardır. Kataloglama işinin hem kütüphane hem de kullanıcı açısından taşıdığı önemin bilincine sahip olan kütüphaneciler bu sorumluluğu yüklenmişlerdir. Kendilerine yol gösterecek ve ülke genelinde bu işi standart düzeyde örgütleyecek bir girişim mevcut değildir (Dursun, 1991, s. 47).

Ülkemizde yazar otorite girişleri ile ilgili tek biçimliliği sağlayacak aktif bir girişimin olmayışı özellikle bünyesinde Arapça, Farsça, Eski Türkçe gibi Arap alfabesi ile yazılmış eserleri fazlasıyla bulunduran üniversite kütüphanelerinin katalog kayıtlarını olumsuz etkilemiştir. Üniversite kütüphanelerinin içinde özellikle Şarkiyat yazarlarının eserlerini fazlasıyla barındıran İlahiyat Fakültelerinde herhangi bir standart ve tek biçim oluşuma rastlanmamıştır. Bu durumdan çalışmanın üçüncü bölümünde örnekler eşliğinde bahsedilecektir.

3.BÖLÜM: ŞARKİYAT ve ŞARKİYAT YAZAR ADLARI

3.1. Tanım

Şarkiyat yazar adlarına değinmeden önce “Şark” ve “Şarkiyat” kelimelerinin sözlük anlamlarını ele almak çalışmanın kapsamı açısından önem teşkil etmektedir. “Şarkiyat” kelimesi pek çok sözlükte “Oryantalizm” ve “Doğu Bilimleri” terimleri ile aynı anlamda kullanıldığı için bu kelimelere de değinilmiştir.

Şark: Dört ana yönden güneşin doğduğu yön, doğu (Ayverdi, 2005).

Şark, Avrupa ve Amerika dışında kalan, İslam, Hint ve Çin kültürlerini kapsayan, Osmanlılarda ise Anadolu’nun doğusundan İran içlerine dek uzanan bölge olarak adlandırılmaktadır (Sakaoğlu, 1985).

Şark: Avrupa kültürü dışında kalan ülkeler ve özellikle Müslüman ülkeler (Demiray & Alaylıoğlu, 1964).

Şarkiyat : (Ar. Şarki > şarkıyye “doğu ile ilgili” nin çoğul eki –at almış şekli şarkıyyat) (Türkçe’de türetilmiştir) Doğu milletlerinin dilleri, tarihleri, edebiyat ve töreleri üzerinde inceleme yapan ilim dallarının bütünü, doğu bilimi, oryantalizm (Sakaoğlu, 1985).

Şarkiyat (Orientalizm), Doğu ülkelerinin tarih, dil, coğrafya, filoloji, folklor gibi sahalardaki hususiyetlerini araştıran ilim dallarının ortak adıdır (Çağbayır, 2007).

Oryantalizm: Din, dil, bilim, düşünce, sanat tarih gibi alanlarda Doğu dünyasını inceleyen ve Doğu hakkında değer yargıları üreten Batı kaynaklı kurumsal faaliyet (Bulut, 2013).

Şark dünyasının çeşitli ve geniş olması şarkiyat yazar adlarında da çeşitliliği ortaya çıkarmıştır. Bu çeşitlilik yazar adlarında farklı girişlerin oluşturulmasına ve günümüze kadar belli bir standardın oluşturulamamasına sebep olmuştur. Bu durum aynı kişiye ait farklı yazar girişlerinin oluşturulmasına sebep olmuştur.

3.2. Şarkiyat Yazar Adlarında Karşılaşılan Temel Sorunlar

Yazar adlarının Arap harfli olması sebebiyle insanlarda yazarların Arap kökenli ve Müslüman olduğuna dair bir kanı oluşmaktadır. Ancak Arap alfabesi ile yazılan Urduca, Farsça, Pencap dili, Peştuca ve Sintçe gibi dillerden de eser vermiş yazar adlarının karşımıza çıkması muhtemeldir (Mslis, 2002, s. 71). Bu durum yukarıda verilen tanımlarda da ortaya çıkmaktadır. Ancak bu çalışmada yer alan “şarkiyat yazar adları” kavramında kullanılan “şarkiyat” kelimesi çoğunlukla İslami İlimler alanında eser vermiş Arap ve Fars kökenli yazarları kapsamaktadır. Şarkiyat çerçevesinden baktığımızda yazar adı ya da yazar kaydı dendiğinde tam olarak neden bahsedilmek istendiği aşağıda detaylı bir şekilde belirtilmiştir.

Yazar kaydı, katalog girişlerinde yer alan yazar adı, soyadı, ilmi ve dini unvanı veya rütbesi ile doğum-ölüm tarihlerinin yer aldığı kayıtlardır (Türk Kütüphaneciler Derneği, 1954, s. 29). Türk-İslam yazarlarında ise lakap, şöhret, dini unvan ya da adları doğdukları şehir ile anılıyorsa doğum yerleri soyadı gibi başa alınarak giriş yapılmaktadır (Türk Kütüphaneciler Derneği, 1954, s. 44).

İslam ülkelerinde kullanılan alfabenin Arap alfabesi olması, Arap alfabesi ile yazılmış yazar adlarını karşımıza çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu yazar adlarının girişlerini yapan personelin de Arap harflerine hâkim olması beklenmektedir.

Arap harflerine ve Arap Literatürüne hâkim olmayan kişiler tarafından yapılan girişler, kayıtlarda hatalara ve aynı yazara ait farklı katalog girişlerinin oluşturulmasına sebep olmaktadır. Şarkiyat yazar isimlerinde soyadı kullanılmaması yapılan hataların bir diğer temel nedenin teşkil etmektedir. Yazar soyadlarının kullanılmaması yazarları birbirinden ayırt etmek için farklı yöntemlerin kullanılmasına yol açmaktadır.

Şarkiyat yazar adlarında; soyadı olan yazarlar, soyadı olmayan yazarlar, soyadını kullanmayan yazarlar, adını ve soyadını kullanmayıp takma ad veya lakap kullanan yazarlar için farklı dizin girişleri oluşturulmaktadır (Sefercioğlu, Çapar, & Ertunç, 1980, s. 62). Örneğin kişinin soyadı bulunamıyorsa Türkçe danışma kaynaklarında geçen ismi temel alınmaktadır (Sefercioğlu, Çapar, & Ertunç, 1980, s. 63).

Örnek: Avicena veya Avicenna değil İbn-i Sina

Yazar adlarını dizinlerken elimizdeki kaydın isim, nesep, nispet, künye, lakap ya da hitap olup olmadığını belirlemek kolay bir işlem değildir (Mslis, 2002, s. 72). Yazar adı otorite dizini oluştururken önemli olan yazarın en bilindik adıyla kayda alınmasıdır. Bu ad yazarın lakabı, mahlası ya da gerçek adı olabilir. Önemli olan kullanıcının o yazarı en çok hangi adla tanıdığıdır.

İslam dini alanında ün yapmış ve saygınlık kazanarak o hizmete ilişkin bir sanla tanınan veya bir tarikat hizmetinde üst derecelere yükseldiği için o derecenin sanını taşımağa hak kazanan kişilerin bu sanları adlarına eklenmelidir. Yazma ve eski basma eserlerin Türk ve İslam yazarları başlığa şöhretleri ile alınır. Bunu bir virgülle ayrıldıktan sonra lakapları, öz adları, baba adları, dede adları ve nispetleri izler (Sefercioğlu, Çapar, & Ertunç, 1980, s. 74).

Örnek :

Katip Çelebi, Mustafa b. Abdullah
şöhret baba/dede adı öz adı

Birgili, Zeynuddin Muhammed b. Ali
şöhret baba/dede adı öz adı

Aynı şöhretle anılan birden fazla yazar ile karşılaşmak da mümkündür. Bu yüzden virgülden sonra yazılan lakap, baba adı, dede adı gibi bilgiler eksiksiz bir şekilde yazılmalıdır. Hatta bazı yazar adı künyelerinde yazarın doğduğu bölge ya da mezhebi gibi bilgiler ayırt edici olabilmektedir. Aksi takdirde eseri kataloglayan tarafından yazar isimleri karıştırılarak bir yazara ait eser başka bir yazarınmış gibi gösterilebilmektedir.

Bu otoriteler oluşturulurken temel ayırt edici özelliklerden biri olan yazarların doğum-ölüm tarihleri de eklenmelidir. Yazarların doğum ya da ölüm tarihi hakkında bir bilgiye sahip değilsek eserin yazıldığı yüzyıl göz önüne alınarak yazarın yaşadığı dönem mutlaka belirtilmelidir. Özellikle baba ve dede adlarının sıkça kullanıldığı şarkiyat yazarlarında bu bilgiler oluşabilecek hataların önüne gelecek temel ayırt edici unsurdur.

Bazı şarkiyat yazarları eserlerinde isimlerini zikrederlerken baba ve dede isimlerinden sonra soylarını ve mensubiyetlerini, doğdukları ve yaşadıkları yerleri hatta mezhep ve tarikatlarına kadar geniş bir ölçüde yazmaktadırlar. (Berker & Parmaksızoğlu, 1958, s. 2). Bazıları ise sadece şöhretlerini yazarlar ve adlarını, baba ve dede adlarını eserlerine kaydetmezler. Böyle durumlarda yazarın asıl ismi, baba ve dede ismi, gerekli görüldüğü durumda ise doğduğu yaşadığı yerler, mezhebi tarikatı temel danışma kaynaklarından bulunmalı ve eklenmelidir.

Bir kişi, bu ister gerçek ad, takınılmış ad, iğreti ad, mahlas, lakap, soyluluk sanı veya isterse başka bir ad olsun, fişe en çok tanındığı ad altında alınır (Sefercioğlu, apar, & Ertunç, 1980, s. 89).

Bir yazar kendi şöhretini kitabında nasıl tespit etmişe öyle kabul edilir. Bazı bibliyografik kaynaklarda değişik şekillerde şöhretleri tespit edilmiş olan yazarların ise bu şöhretlerine atıf fişi çıkarılmalıdır. (Berker & Parmaksızıoğlu, 1958, s. 3).

Eserlerinde yaygın olarak belli bir adla tanınmayan bir kimse tercih sırasına göre;

- Müracaat kaynaklarında genel olarak tanındığı adı altında,
- Eserlerinde daha sık yer alan adı altında veya
- En son kullandığı adı altında fişe alınır.

Bununla birlikte kişi adını değiştirir, bir soyluluk sanı alır veya bu sanla tanınmış bulunursa yahut taşıdığı san değişirse; o kişi daha önekilerden biriyle daha çok tanındığına kesinlikle inanılmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı takdirde, en son adı, ad biçimi veya sanı altında fişe alınır (Sefercioğlu, apar, & Ertunç, 1980, s. 90).

Temel giriş oluşturulurken bazı ‘artıkıl’lar kullanılabilir. Böyle durumlarda bu ‘artıkıl’lar mutlaka küçük harfle başlatılır. Kişinin o kısmın altında aranabileceğine inanılıyorsa, adın giriş ögesi olarak kullanılmayan kısmından da yöneltme yapılır (Sefercioğlu, apar, & Ertunç, 1980, s. 126).

Bazı Arapça kaynaklarda yazar adı iç kapakta yer almamaktadır. Özellikle eski tarihli kitaplarda ve pek çok yazma eserde iç kapak olmadığı için kaynağın içindeki bilgilerden yazar adı tespit edilmektedir.

Böyle kaynaklarda yazar adları, eserin mukaddimesinde, hamdele ve salveleden sonra “sebeb-i telif” denilerek verilmektedir. Hatta bazı divan ve manzum eserlerde mukaddime veya dibace bölümü olmadığından şairlerin mahlasları şiirlerinin içinde belirtilmektedir (Berker & Parmaksızoğlu, 1958, s. 1-7). Bu kaynakların kullanımını bilmeyen, kaynağı eline aldığı anda mukaddime kısmını bulamayan kataloglama yapan personel, kaynağın yazarına ya ulaşamamakta ya da başka kataloglarda o kaynağın yazarı nasıl tespit edildiyse o şekilde giriş yapmaktadır. Eğer bulunduğu katalog kaydındaki giriş hatalı ve eksik bir girişse, eseri kataloglayan personel bu konuda bilgi sahibi olmadığı için yanlış ve eksik bilgileri kendi kataloğuna olduğu gibi aktarmaktadır.

Bazı medrese ders kitaplarında yazar adlarına rastlamak mümkün değildir. Bu gibi durumlarda yazar adını tespit etmek için özel bir araştırma yapmak gerekmektedir. Bunun için o alanla ilgili temel bibliyografik kaynaklardan faydalanılmalıdır. Ya da o eser diğer nüshaları ile karşılaştırılarak yazar adı bulunmaya çalışılmalıdır (Berker & Parmaksızoğlu, 1958, s. 2).

Yazar adı kaydı oluşturulurken, önce yazarın şöhreti yazılır. Şöhret bir virgül ile ayrıldıktan sonra lakabı, öz adı, baba ve dede adlarıyla birlikte varsa nispeti sırasıyla yazılır (Berker & Parmaksızoğlu, 1958, s. 3). İki ya da daha fazla şöhretli ve ilaveten lakaplı ve nispetli müelliflerin diğer şöhretlerine lakap ve nispetlerine birer atıf fişi çıkarılır. İkinci derecedeki bu şöhret, lakap ve nispetler esas fişte yer almaz (Berker & Parmaksızoğlu, 1958, s. 7). Yazarın şöhreti, lakabı, baba ve dede adı gibi bilgiler kitabın iç kapağı veya mukaddime kısmında bulunduktan sonra olduğu gibi kataloğa aktarılmamalı mutlaka danışma kaynaklarından teyit edilmelidir.

Yazar ve yazar kabul edilenlerin doğum ve ölüm tarihleri yazarın yaşadığı dönemde kullanılan takvime göre tespit edilmektedir. Bu tarihler hicri kameri (h.), hicri şemsi (hş.), rumi (r) olarak ifade edilmektedir. Verilen tarihin kesinliğinden şüphe edildiği durumlarda ise verilen tarihin yanına soru işareti (?) konulmaktadır.

Yazar adlarını Arap harfliden Latin harfliye çevirirken “Ahmed, Mehmed, Hamid, Mahmud” gibi sonu “d” harfi ile biten adlar Türkçe dilbilgisi kurallarına ve söyleniş kolaylığına göre “t” harfine dönüştürülmesi pek çok yazar adının değişik biçimlerde yazılmasına sebep olmuştur. Yine aynı şekilde “b” harfinin “p” harfine çevrilmesinden kaynaklı “Abdullah” ya da “Bahaeddin” in “Bahattin” e dönüşmesi gibi değişikliklere de rastlamak mümkündür (Hakbilen, 1984, s. 163).

Arap harfli tamlama şeklinde yazılan isimlerin de Latin harflere çevrilirken değişime uğradığı görülmektedir. Örneğin ; “Abd el Rahman” - “Abdurrahman”, “Necm el Din” - “Necmeddin” gibi isimler Türkçe söylenişlerine göre yazıldıkları için bu isimlerin de farklı biçimlerde yazılışları görülmektedir (Hakbilen, 1984, s. 163). Yazar girişlerindeki çeşitliliklerin çoğu bu şekilde Arap harfli isimlerin Latin harfli isimlere çevrilmesi esnasında oluşan farklılıklardan dolayı meydana gelmektedir.

Şarkiyat yazar adları çoğunlukla eserin mukaddime kısmında hamdele ve salveleden sonraki sebab-i telif bölümünden tespit edilir (Erünsal, 1995, s. 236). Bu bölümde yazar adından bahsedilmeden önce “emma ba’d”, “ba’d”, “ba’dehu” gibi sözcükler kullanılmaktadır. Bu bölüm her ne kadar yazar adı tespiti için gerekli ve faydalı bilgiler içerse de tek başına yazar adını tespit etmekte yetersiz kalmaktadır (Erünsal, 1995, s. 239). Bu yüzden yazar adı tespitinde mutlaka kişinin diğer eserlerinde kullandığı isimlerine ve temel danışma kaynaklarına bakılarak dizin kaydı eklenmelidir.

Yazar adı eserin içinde açık bir şekilde belirtilmemişse eserde geçen başka bir isim yazar zannedilerek bu şekilde dizin kaydı oluşturulmaktadır. Bunun gibi isim karmaşaları meşhur olan yazarların daha az meşhur olan yazarların eserlerine atfedilmesine yol açmaktadır (Erünsal, 1995, s. 238).

Yazar adının tam ve doğru bir şekilde tespit edilememesi yazarın yaşadığı dönem ve coğrafyada kullanılan adlandırma sistemiyle de yakından ilgilidir. Özellikle Ortaçağ İslam dünyasında kullanılan sistem İranlılarda ve Osmanlılarda da kullanılmaya devam etmiştir (Erünsal, 1995, s. 242). Bu adlandırma sistemi tam ve doğru bir şekilde tespit edilemediği zaman yazar adı dizin kayıtlarında çeşitlilik ortaya çıkmaktadır.

Bu yüzden yazar kaydı oluşturan meslektaşlarımız lakap, isim, nesebi nisbe gibi bölümlerin hangilerini esas alarak kataloglama yapacağını çok iyi belirlemelidir (Erünsal, 1995, s. 242).

Bu konu ile ilgili yapılan ortak bir çalışmanın olmayışı, uyulması gereken temel bir kuralın olmayışı oluşturulan dizin kayıtlarını etkilemekte ve bir yazara ait farklı otorite dizinler oluşturulmasına neden olmaktadır.

Yazar adı kayıtları ile ilgili her ne kadar temel bir kural olmasa da meslektaşlarımızın genel eğilimi yazarın ism-i meşhurunun esas olarak kabul edilmesidir. Bu konu ile ilgili birlik sağlamak için de zaman zaman bazı çalışmalar yapılmaktadır (Erünsal, 1995, s. 242).

Yazar adı kayıtları bu yollarla oluşturulsa bile mutlaka yazar ile ilgili bulunan tüm bilgiler, biyografik ve bibliyografik kaynaklara başvurularak ya da yazarın diğer eserlerine veya aynı eserinin diğer nüshalarına bakılarak doğrulanmalıdır. Bazı yazarlar eserlerinin birinde diğer eserlerinin de listelerini vermektedir. Yazar adı tespitinde bu listelerdeki eserler de mutlaka incelenmelidir (Erünsal, 1995, s. 243).

Yazar adı tespiti her ne kadar eserlerden ve alan ile ilgili danışma kaynaklarından yapılmaya çalışılsa da bu alan ile ilgili çalışmalarda mutlaka alanda uzmanlaşmış kişilerin bilgilerine de başvurulmalıdır (Erünsal, 1995, s. 243).

3.3. Şarkiyat Yazar Adları Tespitinde Başvurulan Temel Danışma Kaynakları

Şarkiyat yazarları ile ilgili pek çok biyografik bilgi içeren danışma kaynağı mevcuttur. Bu danışma kaynaklarının içinden kütüphanecilerin temel alıp sıklıkla kullandıkları danışma kaynakları ise şunlardır;

3.3.1. Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL)

Carl Brockelmann tarafından hazırlanan ve 1937-1949 tarihleri arasında Brill Yayınevi tarafından basılan 2 asıl 3 ek kitaptan oluşan 5 ciltlik Almanca bir eserdir. Eserde öncelikle her yazar hakkında kısa bilgi verilmiştir. Ardından yazarın eserleri, basım tarihleri, basım yerleri, diğer nüshalarının bulunduğu kütüphaneler ve kayıt numaraları, eserlerin şerhleri, haşiye ve talikaları, başka dillerdeki çevirileri gibi bilgileri içermektedir (Cunbur, 1959, s. 14).

Eserde, yazar adı indeksi ve eser adı indeksi olmak üzere 2 adet indeksi vardır. İndeksten bulunan ismin karşılığında yer alan sayfa numarasına gidildiğinde; kişinin tam adı, doğum-ölüm tarihi, doğum yeri, eserin diğer kopyaları ve eser hangi kütüphanede varsa kütüphane kataloglarının isimleri, ciltleri ve sayfaları verilmektedir.

3.3.2. Hediyyetu'l-Arifin Esmâü'l-Müellifin ve Asaru'l-Musannifin

Bağdatlı İsmail Paşa tarafından hazırlanan 2 ciltlik bir eserdir. Eser, İslam aleminde yetişmiş 9 bin civarında yazar hakkında bilgi ve bunların çeşitli ilim dallarına ait 50 bin civarında kitabını içermektedir (Kılıç, 1991). Hediyyetu'l-Arifin'in her maddesinde; yazar adı, yazarın baba adı, lakabı, memleketi, mezhebi, ölüm tarihi, Türk olup olmadığı, eserleri gibi bilgiler bulunmaktadır (Cunbur, 1959, s. 11).

Türk olan yazarların yanına yıldız işareti konularak ayrıca belirtilmiştir. Eserin pek çok ofset baskısı yapılmıştır. Ayrıca Nail Bayraktar tarafından eserde adı geçen yazarların künye, nisbe, mahlas ve lakapları esas alınan bir indeks hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır. (Hediyyetü'l-Arifin Esmâü'l-Müellifin ve Asaru'l-Musannifin Şöhretler İndeksi, İstanbul 1990) (Kılıç, 1991).

3.3.3. Keşfu'z-Zunun an Esami'l-Kütübi ve'l-Fünun

Kâtip Çelebi tarafında 17.yy'da hazırlanmış kitap adına göre alfabetik olarak düzenlenmiş Arapça bir eserdir. Kâtip Çelebi'nin bu eseri 20 yılda meydana getirdiği tahmin edilmektedir.

Keşfu'z-Zunun'da 9512 yazar ve şarih, 14501 kadar kitap, risale, şerh, haşiye ve çeviri toplanmıştır (Cunbur, 1959, s. 8). Kâtip Çelebi bu eserine hem bizzat okuduğu kitapları hem de sahaflarda ve kütüphanelerde gördüğü eserleri almıştır. Görmediği eserlerin bilgilerini ise danışma kaynaklarından aktarmıştır.

Bu eser 300 yıldan beri yalnız Türk ve Doğu çevrelerinde değil, Batıda da aynı derecede tanınmış, şarkiyatla uğraşan bütün dünya bilginlerinin ilk elde başvurdukları önemli bir kaynaktır (Cunbur, 1959, s. 5).

Kâtip Çelebi eserinde, kaynakların yazarını, yazılış tarihini ve eserle ilgili bazı eserleri kaydetmiştir. Bunun yanı sıra eserin şerhlerini ve haşiyelerini belirtmiştir.

Yazar adları künyesi, şöhreti ve ölüm tarihine varıncaya dek verilmiştir. Daha sonra eserin başından kısa bir parça verilerek aynı ismi taşıyan eserler arasında oluşabilecek karışıklığın da önüne geçmiştir. Eserlerin kısaca konularından bahsedilerek, o esere yazılan şerhler, talikalar ve zeyller de bunları hazırlayanlarla birlikte verilmiştir (Cunbur, 1959, s. 5).

Bu kaynak 15 bin kadar eserin bibliyografik künyesinin yanı sıra, bilimin tanımı, doğuşu, sorunlarını belirtmiş ve gayesi üzerinde durmuş 300’den fazla eser hakkında özlü bilgi sunmaktadır.

Keşfu’z-Zünun’un bu özelliği batının dikkatini çekmiş ve eserin pek çok basımı yapılmıştır. İlk basımı Gustav Flügel tarafından 1835-1858 tarihleri arasında 7 cilt halinde yayınlanmıştır. “Lexicon Bibliographicum et Encyclopadicum” isimindeki bu eserin ciltlerinin ilk ikisi Leipzig’de, 5 cildi Londra’da basılmıştır. Bu eserde bazı kütüphane katalogları ve yazar indekslerine de rastlamak mümkündür.

Keşfu’z-Zunun ve zeylleri; kaynağın tam adını, yazarını, şarih, muhaşşi ve talikat yazarlarının adlarını, ölüm tarihlerini ve konusunu içermektedir (Cunbur, 1959, s. 5).

Keşfu’z-Zunun’un 6 adet zeyli mevcuttur. Bunlar, Vişnezade Mehmet İzzeti Efendi, Arabacılar Şeyhi İbrahim, Hanıfzade Ahmed Tahir, Şeyhülislam Ahmet Hikmet, Bağdatlı İsmail Paşa ve İsmail Saip Sencer tarafından hazırlanan zeyllerdir.

Bağdatlı İsmail Paşa Keşfu’z-Zunun’un zeylini hazırlamanın yanı sıra diğer başvurulacak temel danışma kaynaklarında birisi olan “Hediiyetu’l-arifin” eserini de hazırlamıştır.

3.3.4.Osmanlı Müellifleri

1915-1924 yılları arasında Bursalı Tahir Bey tarafından İstanbul’da basılan 3 ciltlik bir eserdir (Cunbur, 1959, s. 12).

Eser yazmış bilim adamları, edebiyatçılar, sairler, doktorlar, mutasavvıflar, tarihçiler, matematik ve coğrafyacıların hayatlarını içeren 1691 Osmanlı-Türk şahsiyetinin hayatlarını kapsamaktadır.

Eserde, yazarların doğum ve ölüm tarihleri ile yerleri, meslekleri ve eserleri verilmiştir. Yazar adları alfabetik olarak sıralanmıştır. Onlar da kendi içlerinde ölüm tarihlerine göre sıralanmıştır (Bursalı, 2009, s. XIII).

Esere Ahmet Remzi Akyürek tarafından alfabetik bir indeks hazırlanmıştır. (Müftah-ul Kütüb ve Esami Müellifin Fihristi, İstanbul 1928) Ahmet Remzi Efendi’nin hazırladığı bu fihrist İngilizce olarak da basılmıştır.

3.3.5. Sicill-i Osmani

Mehmet Süreyya Bey tarafından hazırlanan 4 ciltlik bir eserdir (Cunbur, 1959, s. 12) Sicill-i Osmani Osmanlı tarihinde ad bırakmış kişilerin tümünün biyografisini kapsamayı amaçlamıştır. Ancak büyük ölçüde Osmanlı bürokrasisinin bir kütüğü niteliğindedir. Sarayın enderun ve birun erkânı, merkez ve taşradaki ilmiye, kalemiye, mülkiye ve seyfiye erkânı, şairler, hattatlar ve tarikat şeyhleri Sicill-i Osmani’de en çok yer kişilerdir. (Mehmed Süreyya, 1996, s. VIII)

3.3.6.Türk Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 1988 yılında yayıma başlayıp 2013 yılı Aralık ayından tamamlanan 44 ciltlik bir eserdir.

Bu eserde Müslüman milletlerin ilim, fikir, sanat, din ve kültür varlıkları doğru ve yeterli bir biçimde ele alınmış, Türk-İslam medeniyetine ve bu medeniyetin oluşmalarına gereği gibi yer verilmiştir (İslam Ansiklopedisi, 1988).

İslam ansiklopedisi hazırlanırken özellikle yazar isimlerinde yukarıdan bahsi geçen tüm danışma kaynaklarından faydalanılmıştır. Yazar isimlerinin Arap harfli yazılışları ve ölüm tarihlerine de yer verilmiştir.

3.4. Ülkemizde Şarkiyat Yazar Adlarının Kayıt Altına Alınması

Türkiye’de şarkiyat yazar girişlerinin durumunu tespit etmek için katalogunda Arapça, Farsça ve Eski Türkçe eserleri barındıran kütüphane kataloglarını incelenmiştir. Çalışmamızın uygulama kısmında Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri katalogu detaylı bir şekilde incelendiği için ve çalışmamızı üniversite kütüphaneleri kapsamında ele aldığımız için örnekleri de üniversite kütüphaneleri çerçevesinde değerlendirmek uygun görülmüştür.

Yazar adı otorite dizinlerine örnekler verirken şarkiyat yazarlarının fazlasıyla bulunduğu İlahiyat Fakültelerinin bulunduğu üniversitelerin kütüphane kayıtları incelenmiştir. Bu kayıtlar incelenirken de üniversiteler; fakülte kütüphanesi olanlar ve merkez kütüphanesi olanlar olarak iki farklı grupta ele alınmıştır. Son olarak da İlahiyat Fakültesi olmayan ancak kataloglarında şarkiyat yazarları bulunan birkaç kütüphane kaydına örnek verilerek genel durum tespiti yapılmıştır.

3.4.1. İlahiyat Fakültesi Olan Üniversitelerin Katalog Kayıtları

İlahiyat Fakültesi olan üniversitelerin yazar kayıtlarının diğer kütüphanelere göre daha az hatalı ve daha düzgün girilmiş olması gerekmektedir. Çünkü orada çalışan personellerin o saha hakkında bilgi sahibi olduğu ve yazar girişleri yaparken o alanla ilgili danışabilecek birilerini rahatlıkla bulabileceği düşünülmüştür. Ancak aşağıda verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi, aynı yazara ait farklı girişler ya da yazar isimlerinin eksik girilmesi gibi hatalarla fazlasıyla karşılaşmıştır. Hatta pek çok kütüphane katalogunda doğru girilmiş yazar kayıtları yok denecek kadar azdır. İlahiyat fakültesi olan üniversite kütüphanelerinin katalog kayıtları tek tek incelenmiş ve aşağıdaki sorunlar tespit edilmiştir:

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında “Mevlana Celaleddin-i Rumi (ö.672/1273)” olarak tanınan ünlü tasavvuf alimi “Mevlana Celaleddin Muhammed”, “Mevlana”, “Mavlana, Jalal al-Din Rumi” gibi farklı şekillerde girilmiştir. Yine seyahatnameleri ile meşhur “İbn Battuta, Ebu Abdullah Şerafuddin Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim (ö.770/1368-69)” olarak bilinen yazar kitabın yazar adı girişinde sadece “İbn Batuta” olarak girilmiştir. Eserin sorumluluk alanı kısmında ise aynı yazarın adı “İbn Battuta” şeklinde şeddeli olarak verilmiştir. Aynı yazarın farklı eserlerinde farklı girişlerin yapıldığı pek çok kütüphane katalogunda rastlanmıştır. Ancak yazar adının aynı eserde iki farklı şekilde girilmesi sıklıkla rastlanan bir durum değildir.

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında ise pek çok kayıta eser adı Türkçe ya da Arapça olmasına rağmen yazar girişleri İngiliz transkripsiyonuna göre yapılmıştır. Örneğin ; Tabari, Ebul-ferec Cemaleddin el-Cevzi, Ibn Hanbal, Ahmad ibn Muhammad sahih buhari tercümesi Bukhari, Muhammad ibn Ismail gibi.

Akdeniz Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da eser Türkçe ya da Arapça olmasında rağmen İngilizce transkripsiyonla girilen yazar girişleri bulunmaktadır. Hatta İngilizce transkripsiyondan öte bazı Arapça kitaplarda “İbn Sina, Ebu Ali el-Hüseyin b. Abdullah b. Ali (ö.428/1037)” olarak bilinen ünlü İslam alimine batı dünyasında bilinen “Avicenna” adı ile giriş yapılmıştır. Bazı yazar adlarında ise yanlış okuma hataları gözlenmiştir. “İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini (ö.273/887)” olarak bilinen yazar için “El-Kaznavi İbn Mace Muhammed b.Yezid” ismi ile giriş yapılmıştır.”Kazvini” kelimesi ile katalog taraması yapan bir kullanıcı yazar adı yanlış girildiği için yazarın hiçbir eserine ulaşamayacaktır.

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında “İbn Huzeyme, Ebu Bekr Muhammed b. İshak es-Sulemi en-Nisaburi (ö.311/924)“ künyesi ile tanınan yazar “Ebu Bekir Muhammed b. İshak b. Huzeyme en-Neysâbüri” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca pek çok kayıta sadece “Nisaburi” olarak giriş yapıldığı görülmektedir. “Nisabur” İran’da bir şehir ismidir ve yazar kaydında yazarı diğer yazarlardan ayırmak için ya da yazar o bölgede meşhur olduğu ve o bölge ile anıldığı için kullanılmıştır. Sadece “Nisaburi” ile yazar girişi yapmak demek isminde “Nisaburi” kelimesi geçen bütün yazarların eserlerini araştırıp doğru yazarı bulmak demektir. Bu da kolay bir iş olmayıp zaman isteyen detaylı bir çalışma gerektirmektedir.

Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtları incelendiğinde ise hiçbir eserde yazarların tam künyesinin verilmediği ve sadece yazarın adı, lakabı bazen de baba adı ile giriş yapıldığı görülmektedir. Örneğin ; Ebu Nuaym El-İsbahani, Şemsuddin Ez-zehebi, Yahya bin Şerefuddin En-Nevevi, Ebu'l-Berekat En-Nesefi gibi.

Bingöl Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında, bazı yazar girişlerinde tam künyelerin verildiği görülmektedir. Her ne kadar “Sina, İbn’i” gibi hatalı kayıtlara rastlansa da yazar kayıtları diğer kayıtlara göre daha iyi durumda ve daha derli topludur.

Bozok Üniversitesi Kütüphanesi yazar kayıtları diğer kütüphanelere nazaran daha iyi durumda gibi görünse de bazı kayıtlarda “İbn Haldun, Ebu Zeyd Veliyyuddin Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammd b. Hasen el-Hadrami et-Tunusi (ö.808/1406)” olarak bilinen yazarın İngiliz transkripsiyon sistemiyle “İbn Khaldun” olarak girildiği görülmektedir. Ya da “İbn Kesir, Ebu'l-Fida İmaduddin İsmail b. Şihabuddin Ömer b. Dav el-Kureşi (ö.774/1373)” olarak bilinen yazarın “İbn-i Kesir” ve “İbn Kesin” gibi hatalı ve eksik girildiği kayıtlara da rastlamak mümkündür.

Bülent Ecevit Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında pek çok yazar girişinin eksik yapıldığı görülmektedir. Örneğin ; ibn Ataullah el-İskenderi, ibn-i hişam, ibn-i kesir, ibn-i Kayyim El-Cevziye

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında yine Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde olduğu gibi yazarın adı dışında baba adı, dede adı gibi künye bilgilerine rastlamak pek mümkün olmamaktadır. Örneğin; Şeyhulislam İbn Teymiyye, İbn-i Teymiyye Muhyiddin-i asrabi, Şeyh Abdulaziz ibn Abudllah ibn Baz, İbn Hacer el-Heytemi, Ebu Muhammed Abdullah bin Ahmed bin Muhammed İbn-i Kudame gibi.

Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında büyük tasavvuf alimi olan ve künyesi “İbnu'l-Arabi, Muhyiddin Muhammed b. Ali b. Muhammed et-Tai el-Hatimi ö.638/1240” olan yazar ile ilgili “İbn Arabi, Muhyittin İbn Arabi, Muhyiddin İbnü'l-Arabi” gibi pek çok farklı girişe rastlamak mümkündür. “İbn Arabi” ismini kullanan başka müellifler de olduğu için bu eserin hangi “İbn Arabi” ye ait olduğunu tespit etmek için eser adlarını tek tek inceleyecek detaylı bir çalışma yapmak gerekmektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında aynı yazara ait pek çok farklı giriş yapıldığı görülmektedir. Örneğin ; İbn Cevzi; İbn Cevzi, Abdurrahman b. Ali 597/1200; İbn Cevzi, Abdurrahman b. Ali b.Abdullah -,597/1200; İbn Cevzi, Cemaleddin Ebu'l-Ferec Abdurrahman 597/1200; İbn Cevzi, Cemaleddin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali; İbnü'l-Cevzi; İbn Cevzi, Ebu Ferec Abdurrahman b.Ali -/597 ; İbn Cevzi Ebu'l-Ferec Abdurrahman; İbn Cevzi, Ebu'l-Ferec Abdurrahman b.Ali; İbn Cevzi, Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali, 597-; İbn Cevzi, Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed 597/1200; İbn Cevzi, Ebu'l-Ferec Abdurrahman -,h.597/m.1200; İbn Cevzi, Ebu'l Ferec Cemaleddin Abdurrahman el-Bağdadi gibi.

Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da pek çok kayıta baba ve dede adı kullanılmadan sadece yazar adı ile girişler oluşturulmuştur. Örneğin ; İbn tufeyl, İbn Sina, İbn Battuta, İbn Batuta, İbn Abdürrabbih gibi.

Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtları incelendiğinde diğer kütüphane kayıtlarından pek farkı olmadığı görülmektedir. “İbn Kesir”, “İbni Kesir” gibi aynı yazara ait farklı girişlere yine burada da rastlanmaktadır. Bunun dışında yazar adlarında baba ve dede adları kullanılmasına rağmen tam ve doğru künyelere maalesef rastlanmamıştır. Örneğin; Ebû Bekr Muhammed b. Abdullah b. Muhammed Meafiri İbnü'l-Arabi, Ebü'l-Abbâs Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye, İbn Hacer el-Askalani gibi. Ayrıca “Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî (ö. 235/849)” olarak tanınan yazar adına “Şeybe, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrahim İbn Ebu” şeklinde giriş yapıldığı görülmektedir. Yazarın adında yer alan “İbn Ebu” künyenin en sonuna yazılmıştır.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da diğerlerindeki gibi sadece yazar adını yazmak yeterli görülmüştür. Örneğin ; Abdullah İbnü'l Mübarek, İbn-i Hacer Heytemi, İbn Haceri'l Heysemi, İbn'ül-Kayyim el-Cevziyye, İbn Sina gibi.

Fırat Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında tüm yazar adları büyük harfle girilmiş ve bu durum bazı kayıtlarda yazım ve noktalama hatalarının oluşmasında neden olmuştur. Örneğin; İBNÜ'L-ADİM ; İBN-İ ABDÜ'L-BEREN-NEMRİ EL-KARTABİ , İBN MİSKEVEYH , BN RÜŞD , BN-İ ABDİ'L - BER EN-NEMRİ EL-KURTUBİ , ŞAHABEDDİN İBN-İ HACER EL-ESKALANİ, İBNÜL ESİR EL-CEZER gibi.

Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında bazı kitaplar Türkçe ya da Arapça olmasına rağmen İngiliz transkripsiyonu ile yazar kayıtları oluşturulmuştur. Örneğin ; İbn Haldun, Mahmud İbn al-Husain;, İbn Sahnûn, İbn al-Arabî, 1165-1240., Muhyiddin İbn Arabi , / Ahmad ibn Abd al-Halim İbn Taymiyah(kitap Türkçe), 1106-1186 İbn Tufeyl el-Kaysi gibi.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da maalesef doğru ve tam yazar kayıtlarına rastlamak mümkün değildir. Örneğin ; İbn. Kuteybe, Ebu Ali İbn Sina, İbn Ebi'd-Dünya Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd, Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer İbn Kesir, İbn-i Abidin gibi.

Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında da tam künyelere rastlanmazken “İbn Sina”, “ İbn Ebi’ d-Dünya” gibi “İbn” ile başlayan yazar adlarının kayıtlarında yer numaraları oluşturulurken sınıflama numarasından sonra gelecek olan yazar bilgisinin ilk üç harfi kısmına “İBN” yazılmıştır. Normal şartlarda “ibn (oğlu)” , “ebu(baba)” kelimeleri yer numarası yazılırken dikkate alınmaz.”İbn” ve “Ebu” kelimelerinden sonra gelen yazar adının ilk üç harfi alınır.

Yani “İbn Sina” için “SİN”, “İbn Ebi’ d-Dünya” için “DÜN” olarak yer numarasına yazılmalıdır. “İBN” ile yapılan girişlerde bu şekilde pek çok giriş yapıldığı için rafta karışıklığa yol açacaktır. Ayrıca aynı konu numarasına ait bir yazarın eserleri yan yana gelmeyecek diğer yazarlarla bir arada bulunacak ve araştırmacıya aradığı kaynağı bulma konusunda zaman kaybettirecektir.

Hakkari Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında eser adı Türkçe ya da Arapça olmasına rağmen İngiliz transkripsiyonu ile yazılmış yazar girişlerine rastlamak mümkündür. Örneğin ; Maḥmūd Ḥamdī ibn Dāwūd al-Mar‘ashī, Ebu Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebi’d- Dünya el-Kuraṣi el-Baḡdadi, Ebu Muhammed Abdullah İbn Kudame, Sahih al-Bukhari, Mansur ibn Muhammad ibn Ahmed gibi.

Harran Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında eksik künyelerin yanı sıra eseri kataloglayan personelin yanlış yazmasından kaynaklı hatalara da rastlanmıştır. Örneğin ; Şadrüddin ebü’l - Hasan Ali ibn Nâşır ibn Ali el – Hüseyin, Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye, Halil Ahmed Seharenfuri,, ibn Cerir Muhammed bin Cafer et’Taberi, Takiyüddin Ahmed bin Abdülhalim bin Abdüsselam İbn Teymiyye, ebü’l-Fida İsmail b. İbn-i Kesir

Hitit Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında diğer kütüphanelere kıyasla yazar adı ile ilgili baba adı, dede adı ve doğum tarihi gibi daha fazla bilgilerin girildiği görülmektedir. Örneğin , İbn Kasım Şihabüddin Ahmed b. Kasım el-Abbadi, Muhammed b. Abdüllatif b. Firişte, 854/1450 İbn Melek, Ebû Ali Ahmed b. Muhammed b. Yakub İbn Miskeveyh, Ebü'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali, 597/1201 İbnü'l-Cevzi, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail b. Ömer, 774/1373 İbn Kesir

İnönü Üniveristesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtları incelendiğinde Yazarların tam künyeleri verilmese de doğum-ölüm tarihlerinin verildiği görülmektedir. Örneğin ; Abdülcebbar ibn Ahmed el-Esedabadi, d. 1025, Tirmizi, Muhammed İbn İsa, d. 892, İbn Hacer el-Askalani, Ahmed İbn Ali, 1372-1449, Buhari, Muhammed İbn İsmail, 810-870 gibi.

Kafkas Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da yazar girişi ile ilgili doğru ve tam künyelere rastlanmamaktadır. İbn Abdirabbih, İbni Haldun, Arabi, İbn , El Hüseyin B. Muhammed B. Ali el-Ca’feri er-Rugadi İbn Bibi, İbn-i Sina, İbn-i Hişam gibi.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında eseri kataloglayan personelin yanlış okumasından kaynaklı “Ebu” kelimesini “Ebi” şeklinde yazılması ya da “Ahmed” isminin Türkçeleştirilerek “Ahmet” şeklinde yazılması gibi hatalara rastlanmaktadır. Ayrıca aynı yazara ait farklı girişler burada da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin ; Şehabeddin Ahmed b. Muhammed bin Abdullah ed-Dimeşki el-Ensari İbn Arabşah, Muhammed b. Ali B. Yusuf b. Celeb (İbn Müyesser), Muhammed İbn. Halef b. Hayyan, Ebû Ali İbn Sînâ, eş-Şerif Muhammed ibni ebi Ahmet el-Hüseyini er-Radi, Şihabüddin Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Ahmed ibnü Hacerü’l Eskalani, Ebû Muhammed Abdurrahman İbn Ebû Hâtim er-Raz, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail b. Ömer İbn Kesir İbn Kesir gibi.

Karabük Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da tıpkı diğer kütüphanelerin kayıtlarında olduğu gibi aynı yazara ait farklı girişlerin yapılışı görülmektedir. Örneğin ; ŞEYH ABDULAZİZ İBN ABDULLAH İBN BAZ, İbn Abdirabbih, Abdülaziz b. Abdullah İbn Baz , İbnü'l-Adim, , 1301-1373 İbn Kesîr, İbn Esir el-Cezeri, İbn-i Teymiye, , İbn-i Teymiye, Ebü'l-Fida el-Hafız İbn Kesir ed-Dimaşkî gibi.

Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında aynı yazara ait farklı girişlere rastlamakla birlikte “İbn-i Sina”, “İbn-i Kesir” gibi sadece yazarın isminin bulunduğu, baba adı, dede adı, mezhep, lakab, şehir gibi bilgilerin verilmediği kayıtlar da sıkça görülmektedir.

Kastamonu Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında sadece yazar adlarının yer aldığı, yazar girişlerinde baba ve dede isimlerinin kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Örneğin; İbn Ebi'd-Dünya, ibn rüşd, ibn kesir,ebu ali ibn sina gibi.

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında Türkçe ya da Arapça olan kitapların yazar adlarının Batı transkripsyonu ile girildiği görülmektedir. Örneğin ; Sadruddin Ebu'l-Hasan 'Ali ibn Nâsir ibn 'Ali el-Hüseyinî, Ahmad ibn Muhammad, d. 1030 İbn Miskawayh, İbn Hacer el-Askalani Ahmed bin Ali, Muhammed-İbn Yusuf, 1256-1344 Abu Hayyan gibi. Ayrıca İbn Sina, Ebu Ali el-Hüseyin b. Abdullah b. Ali (ö.428/1037) olarak bilinen yazar kaydının; yazarın bir eserinin bir cildinde “İbn Sina” aynı eserin diğer bir cildinde ise yazarın Batı dünyasında bilinen ismi olan “Avicenna” olarak yazar girişi oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtları incelendiğinde yazar künyelerinde doğum ve ölüm tarihlerinin eklendiği görülmektedir. Ancak tam ve doğru künyelere yine bu katalog kayıtlarında da çok az rastlanmaktadır. Örneğin; İbn Hasan Efendi et-Tokadi ez-Zencani, Ebüel-Hasen İbn Ebi Talib el-Haşimi, Ebu Zeyd Veliyyüddin Abdurrahman b.M.el-Hadrami, et-Tunusî, 808 /1405, İbn Hacer, Şihabüddin Ebü'l-Fadl Ahmed b.Ali b.M.el-Kinani, el-Askalani, 852 /1449 , İbn el-Cezeri, Şemsüddin Ebü'l-Hayr M.b.M.b.Ali el-Ömeri, ed-Dımaşki, 833 /1429 , İbn Malik, Cemalüddin Ebu Abdillan M b. Abdillan-Nahvi et-Tai, el-Endelüsi, 672 /1274 gibi.

Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi kayıtlarında tam ve doğru girilmiş kayıt sayısı az olmasına rağmen diğer kütüphanelere göre yazar adıyla ilgili baba adı, dede adı gibi daha fazla bilgi verildiği görülmektedir.

Örneğin ; Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed İbn Hacer el-Askalani, Ebü'l-Berekat Mecdüddin Abdüsselam b. Abdullah İbn Teymiyye, Ebü'l-Vefa Burhaneddin İbrahim b. Muhammed Sıbt İbnü'l-Acemi, Ebu Bekr İbnü'l-Nebil Ahmed b. Amr b. Dahhak İbn Ebu Asım, Ebu Tahir Ahmed b. Ali b. Abdullah b. Ömer İbn Sivar el-Bagdadi, İbnü'l-Mutahhar Cemalüddin Hasen b. Yusuf b. Ali Hilli, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed İbn Hazm el-Endelusi ez-Zahiri, Ebu Abdullah Muhammed b. Mahmud el- İsfahani İbn Abbad el- Acli gibi.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

kayıtlarında da tam ve doğru künyelere rastlanmamıştır. Örneğin; İbn Sina, İbni Hacer El Heytemi Şihabuddin, İbn Hacer el-'Askalânî, İbn-İ Abidin, Muhyiddin İbn Arabi, İbn-i Battuta, Ebu Nasr Taceddin İbnü's-Sübki Abdülvehhab b. Ali b. Abdilkafi Sübki, Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebü'l-Hasan Tahir b. Abdülmün'im b. Ubeydullah İbn Galbun , Ebü'l-Abbas Fadl b. Şazan b. Halil İbn Şazan en-Nisaburi, et-Tai,Ebu Abdullah Cemaleddin Muhammed b. Abdullah İbn Malik, Ebu Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Said ez-Zahiri İbn Hazm, Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye, Abdurrahman Ca'fer İbn Akil, Ebü's-Saadat Mecdüddin Mübarek b. Muhammed İbnü'l-Esir, İbn Ebu Zeyd,Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman Kayrevan gibi.

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

kayıtlarında da diğer kütüphanelerde olduğu gibi aynı yazara ait farklı girişlere sıklıkla rastlamak mümkündür. Örneğin, İbn Arabi, Muhyiddin İbn Arabi, Ebu Abdullah Muhyiddin Muhammed b. Ali İbnü'l-Arabi gibi.

Şırnak Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da yine diğer kütüphane kayıtlarında sıklıkla karşılaşıldığı gibi aynı yazara ait farklı yazar girişleri oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Örneğin ; Takiyyü'd-din Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye, İbni Teymiyye, İmam İbn-i Teymiyye,, Takiyyu'd-Din Ahmed. İbn Teymiye,, Ebul-fida el Dimeşki İbn Kesir; İbn Kesir, İbnu'l- Esîr el-Cezerî , İbn Teymiye (Takiyyu'd-din Ahmed İbn Teymiyye İmam İbn Teymiyye, İbni Teymiyye gibi.

Trakya Üniversitesi Kütüphanesi'nin çoğu kayıtlarında yazarların baba ve dede adlarının kullanılmadığı gibi, aynı yazara ait farklı girişlerin oluşturulduğu da dikkat çekmektedir. Örneğin ; El İmam İbn Cerir Et-Taberi, İbn-i Hacer Askalani, İbn-i Arabi, İbnü'l Arabi, Muhyiddin İbnu'l Arabi, İbnü'l-münzir en Nisaburi, Şeyh Abdülaziz ibn Abdullah ibn Baz, İbn-i Haldun gibi.

Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında pek çok yazar girişine doğum ölüm tarihlerinin eklendiği gözlemlenmiştir. Ancak aynı yazara ait farklı girişler burada da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin ; İbni Sina, 980-1037, Mübeşşir İbn Fatik, ?-1087?, Yahya İbn Adi, ?-974, İbn-i Sina, İbn Sînâ Ebû Alî el-Hüseyn, 980-1037, İbn Rüşd, 1126-1198, İbn-i Sina, İbn al-'Arabî, 1165-1240, İbn Sînâ Ebû Alî el-Hüseyn, 980-1037, İbn Battuta Tancî, Ebu Abdullah Muhammed, 1304-1377, El-Câbirî, Muhammed Âbid, 1936-1993, Sekizinci, İbn-ür Refik Ahmet Nuri, 1866-1935, İbn Haldun, 1332-1406, Seyyid Muhammed İbn-i Ömer Mahluf gibi.

Yalova Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında da yazarların tam ve doğru künyelerine maalesef rastlanmamıştır. Örneğin ; Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd el-Kureşî el-Emevî el-Bağdâdî el-Hanbeli, İbnu'l-Esir El-Cezeri, İbni Haldun, İbn Kayyım el-Cevziyye, İbn Sina, Ebü'l-Fida, İmadüddin İsmail b. Ömer İbn Kesir gibi.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Kütüphanesi kayıtlarında dili Türkçe veya Arapça olan pek çok eserin yazar girişlerinin Batı transkripsiyonuna göre yapıldığı görülmektedir. Örneğin; İbn-i Sînâ , Avicenna, İbn Teymiyye, , Aḥmad ibn ‘Abd al-Ḥalīm Ibn Taymīyah, Alī ibn Muḥammad Bazdaw, Ibn al-‘Arabī Taqī al-Din Muhammad ibn Maruf, Abd al-Karīm ibn Hawāzin Qushayrī gibi.

İlahiyat fakültesi olan üniversite kütüphanelerinin kataloglarındaki yazar kayıtlarında yukarıda görüldüğü gibi pek çok hatalı ve yanlış girişe rastlamak mümkündür. Bu durum kataloglama yapan personelin bu alana yabancı olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kataloglama yapan personel alanla ilgili temel danışma kaynaklarına başvurmayarak yazar girişini kitabın üzerinde gördüğü gibi oluşturduğu için aynı yazara ait pek çok yazar girişi ortaya çıkmaktadır.

Hataların yaklaşık yüzde 90’lık kısmı yazar adlarının tam bir şekilde girilmemesinden kaynaklanmıştır. Bunun dışında yazar adlarının İngiliz transkripsiyonum ile girildiği kayıtların sayısı da azımsanmayacak derecededir.

3.4.2. İlahiyat Fakültesi Olmayan Üniversitelerin Katalog Kayıtları

İlahiyat Fakültesi olan kütüphanelerin kayıtları bu şekildeyken İlahiyat Fakültesi olmayan ancak bünyesinde Arapça, Farsça, Eski Türkçe kitap bulunduran kütüphanelerde yazar girişlerinin nasıl oluşturulduğuna değinmek amacıyla, ülkemizde gerek kitap sayısı gerekse içerik olarak çeşitliliği sebebiyle Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri ve ODTÜ Kütüphanesi katalogları da incelenmiştir. Ayrıca bünyesinde hem Şarkiyat Araştırma Merkezi hem de İlahiyat Fakültesi barındıran İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerini de bu kısımda incelemek uygun görülmüştür. Yapılan katalog taramaları sonucunda aşağıdaki durumlar tespit edilmiştir:

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri; Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri kataloglarından yazar adı sorgulaması yapıldığında hiçbir şarkiyat yazarına ait tam künyeye erişilememiştir. Ayrıca aynı yazara ait farklı girişlere de rastlamak mümkündür.

Örnek 1: İslam âleminin en meşhur filozofu ve tıp alimi olarak bilinen ve künyesi “İbn Sina, Ebu Ali el-Hüseyin b. Abdullah b. Ali (ö.428/1037)” olarak tespit edilen yazar adı Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri katalogunda “İbn Sina”, “İbn-i Sina” olarak girilmiştir. Yazar adı hiçbir kayıttan tam olarak verilmemiştir.

Örnek 2: Seyathatnamesiyle ünlü olan ve künyesi “İbn Battuta, Ebu Abdullah Şerafuddin Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim (ö.770/1368-69)” olarak belirlenen yazar adı Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri katalogunda “İbn Batuta” olarak girilmiştir. Yazar adı hiçbir kayıttan tam bir şekilde görülmemektedir.

Örnek 3: İranlı alim ve filozof olan “Tusi, Ebu Cafer Nasıruddin Muhammed b. Muhammed b. el-Hasan (ö. 672/1274)” künyesi ile bilinen yazar adı Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri kataloğunda “Tusi, Nasirüddin.”, “Muhammed bin mahmud et-Tusi”olarak girilmiştir. Ayrıca bazı katalog kayıtlarında yazarın “Tūsī, Naṣīr al-Dīn Muḥammad ibn Muḥammad, 1201-1274” (Resim 1). şeklinde ingilizce transkripsiyonu ile girildiği görülmektedir. Bu otorite OCLC tarafından yürütülen VIAF (Virtual International Authority File) veri tabanından alınmıştır.

	100 1 _	1a Tūsī, Muḥammad ibn Muḥammad Naṣīr al-Dīn, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tūsī, Naṣīr al-Dīn Muḥammad ibn Muḥammad, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tūsī, Naṣīr al-Dīn Muḥammad ibn Muḥammad, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a <<al->>Туси, Мухаммад Ибн Мухаммад, Насир Ал-Дин, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a <<al->>Tusi, Muḥammad ibn Muḥammad, Naṣir al-Dīn, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a <<ال>>طوسي، محمد بن محمد، نصير الدين، 1d ١٢٧٤-١٢٠١
	100 1 _	1a Tūsī, Naṣīr al-Dīn Muḥammad ibn Muḥammad, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tūsī, Muḥammad ibn Muḥammad Naṣīr al-Dīn, 1d 1201-1274
	200 _	1a Tōsī 1b Mohamad ben Mohamad Naṣīr al-Dīn 1f 1201-1274
	100 1 _	1a Tūsī, Naṣīr al-Dīn Muḥammad ibn Muḥammad, 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tusi, Mohammad ben Mohammad Nāseroddin 1d (1201-1274)
	100 1 _	1a Tūsī, Muḥammad ibn Muḥammad Naṣīr al-Dīn 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tūsī, Naṣīr-ad-Dīn Muḥammad ibn-Muḥammad at- 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Tusi, Nasir Din
	200 _	1a Tūsī, 1b Naṣīroddīn, 1f 1201-1274
	100 1 _	1a <<ال>>طوسي، محمد بن محمد، نصير الدين، 1d 597-672 هـ
	100 1 _	1a Tusi, Nasir al-Din Muḥammad ibn Muḥammad
	100 1 _	1a <<ال>>طوسي، نصير الدين محمد بن محمد، 1d 1201-1274
	100 1 _	1a Nasir al-Dīn, Muḥammad ibn Muḥammad, 1c al-Tusi, 1d 1201-?1273
	100 0 _	1a Nasir ad-Din at-Tusi 1d (1201-1274)
	100 1 _	1a Tūsī, Muḥammad b. Muḥammad al- 1q (Abū Ġāfar Muḥammad b. Muḥammad), 1d 1201-1274

Resim 1: Nasıruddin Tusi ile ilgili VIAF otorite kayıtları

Örneklerden de anlaşılacağı gibi Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerinde şarkiyat yazarları ile ilgili oluşturulmuş bir otorite dizin olmamakla birlikte bir yazara ait farklı transkripsiyonlarda girişlere de rastlamak mümkündür.

ODTÜ Kütüphanesi'ni incelediğimizde ise kayıtların pek çoğunun İngilizce transkripsiyonla girildiği görülmektedir. Hatta eser adı Türkçe olmasına rağmen yazar adı İngiliz transkripsiyonu ile girilmiştir.

Örnek 1:

Author	<u>Ibn Ashur, Muhammad al-Tahir, 1879-1973.</u>		
Uniform Title	<u>Maqasid al-shariah al-Islamiyah. Turkish.</u>		
Title	İslâm hukuk felsefesi : gaye problemi = Mekâsıdu's-şeri'ati'l-İslâmiyye / Muhammed Tâhir bin Âşûr; notlar ekleyerek çeviren V. Akyüz, M. Erdoğan.		
Publication Info.	İstanbul : Rağbet Yayınları, 1999.		
Location	Call No.	Barcode	Status
Book Stacks Collection	BP144 .I2620	1020197385	AVAILABLE

Details

Description 310 p.

Series Rağbet Yayınları ; 14, Tercüme eserler ; 3

Note 313279, Arkadaş Kit., 11/28/2000, 5.400.000 TL. 297594

Subject Islamic law.

Added Author Akyüz, Vecdî.
Erdoğan, Mehmet.

Added Title Mekâsıdu's-şeri'ati'l-İslâmiyye.

ISBN 9753551460

Resim 2. ODTÜ Kütüphanesi katalog kaydı

Resim 2’de de görüldüğü gibi künyesi “İbn Aşur, Muhammed et-Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tunusi (ö.1879/1973)” olarak bilinen yazar adı, eser Türkçe olmasına rağmen otorite dizinde İngiliz transkripsiyonu ile giriş yapılmıştır. Katalog kaydının sorumluluk alanı kısmında ise yazar adı kitabın üzerinde görüldüğü gibi alınmıştır.

Yazar adının İngiliz transkripsiyonlu künyesi ise yine OCLC tarafından yürütülen VIAF (Virtual International Authority File) veri tabanından alınmıştır (Resim 3).

	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-....
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973
	100 1 _ İbn Ashur, Muhammad al-Tahir
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir
	200 _ İbn 'Āshūr İb Muhammad al-Tāhir İf 1879-1973
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir b. Muhammad b. Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973
	100 1 _ İbn 'Āshūr, Muhammad al-Tāhir, İd 1879-1973

Resim 3. İbn Aşur ile ilgili VIAF otorite kayıtları

Örnek 2: İslami ilimler alanına pek çok eser kazandıran “İbnu'l-Cevzi, Ebu'l-Ferec Cemaluddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Bağdadi (ö.597/1201)” künyesi ile bilinen İslam alimi ODTÜ kütüphanesi kayıtlarına İngiliz transkripsiyonu olan “Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj ‘Abd al-Raḥmān ibn ‘Alī, approximately 1116-1201” olarak girilmiştir. Yazar adı yine OCLC tarafından yürütülen VIAF (Virtual International Authority File) veri tabanından alınmıştır (Resim 4).

	100 1 _ İa Ibn al-Ğawzī, 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī Abū al-Farağ, İd 1116-1200
	100 1 _ İa Ibn al-Jauzi, 'Abd al-Rahman ibn 'Ali, Abu al-Faraj, İd 1116-1201
	100 1 _ İa ابن الجوزي، عبد الرحمن بن علي، İd ١٢٠١-١١١٦
	100 1 _ İa אבן אלג'וזי, עבד אלרחמן בן עלי, İd 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd ca. 1116-1201
	100 1 _ İa ابن الجوزي، عبد الرحمن بن علي، İd 508-597 هـ
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd 1116 approximately -1201
	100 1 _ İa Ibn al-Ğawzī, 'Abd al-Rahmān b. 'Alī İq (Abū al-Farağ 'Abd al-Rahmān b. 'Alī), İd 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd approximately 1116-1201
	200 _ İa Ibn al-Ğawzī İb 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī İf 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd ca 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī İd ca 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Ğawzī, Abū al-Farağ 'Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd c. 1116-1201
	100 1 _ İa Ibn al-Jawzī, Abū al-Faraj Abd al-Rahmān ibn 'Alī, İd ca 1116-1201
	100 1 _ İa ابن الجوزي، أبو الفرج عبد الرحمن بن علي، İd 1114-1201
	100 0 _ İa Abu'l-Faraj ibn al-Jawzi

Resim 4. İbnu'l-Cevzi ile ilgili VIAF otorite kayıtları

ODTÜ Kütüphanesi kataloğunda yer alan şarkiyat yazarları incelendiğinde temel giriş alanına girilen yazar adlarının % 90'a yakın büyük bir kısmının yukarıdaki örnekler gibi oluşturulduğu görülmektedir. Ülkemizde otorite kabul edilebilecek her hangi bir dizin listesinin olmaması ODTÜ Kütüphanesini uluslararası oluşturulmuş veri tabanlarına yöneltmiştir. Kütüphane kataloğunda yer alan yazar adı otorite dizinlerinin İngilizce transkripsiyon ile girilmesi her ne kadar hatalı olsa da, girilen kayıtların elle girilmemesi ve VIAF gibi mevcut bir otorite veri tabanından seçilmesi, katalog kayıtlarında kendi içinde de olsa belli bir standardın oluşturulduğunu göstermesi açısından umut vericidir.

Katalog kayıtları incelenen bir diğerkütüphane ise **İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi** ‘dir. İstanbul Üniversitesi bünyesinde hem İlahiyat Fakültesi hem de Şarkiyat Araştırma Merkezi bulundurmaktadır. Şarkiyat Araştırma Merkezi Kütüphanesi kayıtları incelendiğinde; bu kütüphanede toplamda 1410 Arapça, 399 Farsça, 284 adet de Türkçe kaynak bulunmaktadır. Arapça kaynaklarda tarama yapıldığında ODTÜ Kütüphanesi’nde olduğu gibi transkripsiyon sorununa rastlanmamaktadır. Ancak bir yazara ait farklı girişler oluşturulduğu görülmektedir.

Örnek 1: İslami ilimler alanında “İbn Hacer el-Askalani, Ebu'l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Ali b. Muhammed (ö.852/1449)” ismiyle bilinen meşhur hadis alimi İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırma Merkezi kütüphanesi kayıtlarına “el-Askalani”, “el-Askalani, İbn Hacer” “Ebu Fadl Şahabeddin İbnu Hacer el-Askalani” şeklinde girilmiştir.

Örnek 2: Özellikle tefsiri ile tanınan “Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir b. Yezid el-Amuli el-Bağdadi (ö.310/923)” künyesi ile bilinen meşhur İslam alimi İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırma Merkezi kütüphanesi kayıtlarına “Taberi”, “Ebu Cafer Taberi”, “Câfer Muhammed bin Cerîr et-Taberî”, “Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberi” gibi farklı şekillerde girilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinin genel katalog kayıtlarında da bu şekilde girilmiş pek çok hatalı yazar kaydına rastlamak mümkündür. Özellikle şarkiyat üzerine çalışan bir araştırma merkezinin kayıtlarında bu şekilde aynı yazara ait farklı otorite girişlerinin olması ve otorite kayıtlarında tek biçimliliğin sağlanamamış olması düşündürücüdür.

4.BÖLÜM: ANKARA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

4.1.Giriş

Çalışmamızın asıl araştırma kısmını oluşturan bu bölümde öncelikle Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri tarafından kullanılan MİLAS Kütüphane Otomasyon Programı içinde yer alan MARC alanındaki “100-Temel Giriş-Kişi Adı” ve “700-Ek Giriş-Kişi Adı” bölümlerinde kullanılan yaza listesinin Excel formatında dökümü yapılmıştır. Bu Excel listesinde yaklaşık 590 bin yazar ismi elde edilmiştir. Bu yazar adları incelenerek 11179 şarkiyat yazar adı tespit edilmiştir. Bu yazar adları içinden mütercim, müstensih, şerh ve haşiyesini yapan gibi eserin meydana gelmesinde ikinci derecede sorumlu olan 1355 yazar kaydı değerlendirme dışı tutulmuş ve geriye kalan 9824 kayıt incelemeye alınmıştır. İncelenen 9824 yazar adı kaydının doğruluk ve yanlışlık oranı ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra yanlış kayıtların hangi sebeplerde yanlış girildiği tespit edilerek 3 temel hata yapıldığı görülmüştür. Bu hatalardan biri yazarın danışma kaynakları, kataloglar ve eserlerinde geçen ve herkes tarafından bilinen isminin kullanılmamasıdır. Bu hata oranı tablo ve grafiklerde “ tanınan isim” adı altında kullanılmıştır. Bir diğer hata, eseri kataloglayan personelden kaynaklı hatadır. Bu hata oranı da tablo ve grafiklerde “katalogcu hatası” adı altında kullanılmıştır. Bu hata türü kendi içinde büyük bir kısmı katalogcunun bilgi eksikliğinden kaynaklanan “yanlış okuma” hatası ve katalogcunun yazarken dikkat etmemesinden kaynaklı harf eksiklikleri veya yanlış harf kullanımı gibi “yanlış yazma”dan kaynaklı hatalar olarak iki grupta incelenmiştir.

Her bir hata türü örneklerle desteklenmiş sorunun tam olarak neden kaynaklandığı ortaya koyulmuştur. Örneklerin en başında yazar kaydının doğru hali verilerek sorunun daha belirgin gözler önüne serilmesi sağlanmıştır.

4.2. Ankara Üniversitesi Kütüphanelerindeki Durum

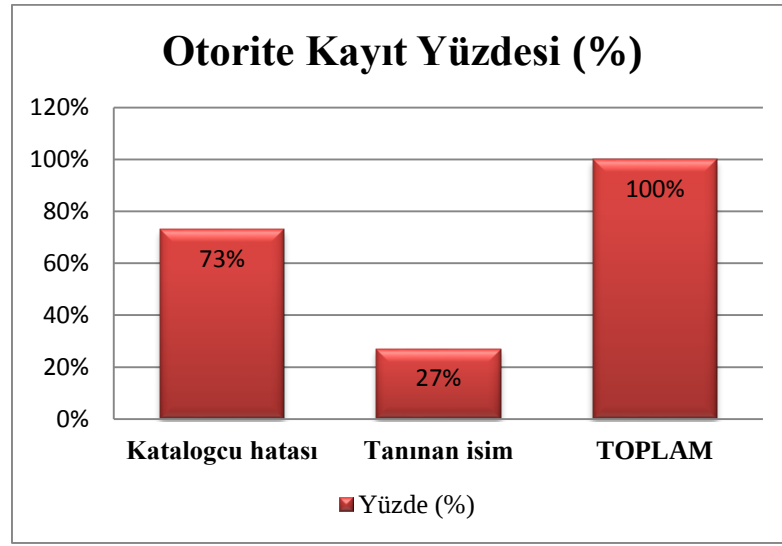
İncelenen 9824 yazar adı kaydında %92'lik bir hata oranı tespit edilmiştir(Tablo 1). Bu hatalı kayıtların ayrıntılı incelenmesi hata türüne göre ayrı ayrı ele alınmıştır.

Otorite Kaydı	Sayı	Yüzde (%)
Yanlış Kayıt	9048	92%
Doğru Kayıt	776	8%
TOPLAM	9824	100%

Tablo 1. Otorite kayıtların doğruluk yanlışlık oranları

Tablo 1 'de de belirtildiği gibi incelenen 9824 yazar adı otorite kaydının yaklaşık %8'lik kısmı doğru ve tam bir şekilde girilmiştir. Geri kalan %92'lik bölümü ise yanlış ve eksik girilmiştir. Bu oran yazar girişlerinin büyük bir kısmının eksik ve yanlış yapıldığının bir göstergesidir.

Yanlış girilen kayıtlar kendi içinde değerlendirildiğinde 9048 kaydın yaklaşık %73'lük kısmının eseri kataloglayan personelden kaynaklı olduğu görülmektedir.(Grafik 1)

Grafik 1.Otorite kayıtlarının hata dağılımı

Grafik 1 ‘den de anlaşılacağı gibi hatalı kayıtların %27’lik kesimi yazarın tanınan isminin kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Yazar giriş öğeleri oluşturulurken yazarın herkes tarafından bilinen meşhur olduğu isminin, temel danışma kaynaklarında geçen isminin veya yazarın diğer eserlerinde kullandığı isminin kullanılmaması yazar adına erişimi engellemektedir. Yazarın meşhur ismini bilen ve bu isimle katalog taraması yapan kullanıcılar o yazarın eserlerine ulaşamamaktadır. Yazarın bilinen isminin kullanılmamasından kaynaklı hatalar şu şeklide örneklendirilmektedir :

Örnek 1. Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybani el-Mervezi (ö.241/855)

Sorun: Yazar girişi, yazarın meşhur olan ismi “Ahmed b. Hanbel”den yapılmıştır. Ancak katalogcunun buna dikkat etmeyerek “İbn Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed” gibi isimlerden giriş yaptığı görülmektedir.

Örnek 2. Cahiz, Ebu Osman Amr b. Bahr b. Mahbub el-Kinani (ö.255/869)

Sorun: Yazar girişi, yazarın meşhur olan ismi “Cahiz”den yapılmıştır. Ancak kataloglama yapan personelin hatasından kaynaklı “ Ebu Osman Amr, Ebu Osman Ömer” gibi isimlerle giriş yapıldığı görülmektedir.

Örnek 3. Harputi, Abdulhamid Hamdi b. Ömer en-Naimi (1245-1320 h.)

Sorun: Yazar girişinde yazarın meşhur olan ismi “Harputi” kullanılmıştır. Ancak kataloglama yapan personelin hatasından kaynaklı “ Abdulhamid Hamdi, Abdulhamid en-Naimi” gibi isimlerle giriş yapıldığı görülmektedir.

Örnek 4. Ebu Ubeyd, Kasım b. Sellam b. Miskin el-Herevi (ö.224/838)

Sorun: Yazar girişi yazarın meşhur olan ismi “ Ebu Ubeyd”den yapılmıştır. Ancak katalogcu hatasından kaynaklı “ İbn Sellam, İbn Sallam, İbn Sellame, Herevi” gibi isimlerle giriş yapıldığı görülmektedir.

Örnek 5. İbnu'l-İbri, Ebu'l-Ferec Cemaluddin Yuhanna Mar Grigorius b. Tacuddin Ehrun el-Malati (ö.685/1286)

Sorun: Yazar girişi yazarın meşhur olan ismi “İbnu'l-İbri”den yapılmıştır. Ancak katalogcu hatasından kaynaklı “ Ebu'l-Ferec, Abu'l-Farac Gregory” gibi isimlerle giriş yapıldığı görülmektedir.

Eseri kataloglayan personelden kaynaklı hatalar, kişinin dile hâkim olamaması sebebiyle kataloglama esnasında yazar adını doğru okuyamaması ve yazar adını eksik ve yanlış yazmasından kaynaklanmaktadır. Katalogcudan kaynaklı bu hatalara 6636 kayıta rastlamak mümkündür.(Tablo 2)

Otorite Kaydı	Sayı	Yüzde (%)
Yanlış okuma	866	13%
Yanlış yazma	5770	87%
TOPLAM	6636	100%

Tablo 2. Kataloglama yapan personelden kaynaklı hata oranları

Tablo 2’ de verildiği gibi katalogcudan kaynaklanan hataların %13’lük bölümü eseri kataloglayan personelin bilgi eksikliğinden dolayı dile hakim olamaması sebebiyle künyeyi yanlış okumasından ortaya çıkmıştır. Kataloglama yapan personelin Arap harflerini bilmemesi, Şarkiyat yazarları hakkında bilgi sahibi olmaması, iç kapakta yer alan yazar isimlerinin harekelenmemesinde dolayı bazı harflerin yanlış okunması bu hataların büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Hataların % 87’lik kısmı ise eseri kataloglayan personelin kataloglama esnasında yazım kurallarına dikkat etmemesinden kaynaklı eksik ya da yanlış harf girmesinden ve yazar adını girerken baba adın, dede adını veya yazarın diğer isimlerini tam bir şekilde girmemesinden kaynaklanmıştır.

Bu hataları örneklerle açıklamanın daha sonraki kayıtlarda oluşabilecek hataları en aza indirmek açısından faydalı olacağı düşünülerek en sık görülen hatalar aşağıda detaylandırılmaktadır:

Örnek 1. Abdulkadir Geylani, Muhyiddin Ebu Muhammed Abdulkadir b. Ebu Salih Musa Zengidost (ö.561/1165-66)

Sorun: Yazar adındaki كِيلَانِي (Geylani) kelimesinde yer alan ي (ye) harfinin “ı”, “i” olarak hatalı okunmasından ve ك (kef) harfinin ج (cim) olarak okunmasında kaynaklı, “Gilani, Gılani, Cili, Cilani, Ceylani” gibi isimler kullanılarak 21 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur. Ayrıca katalogcunun yanlış yazmasından kaynaklı olarak “Gitani, Geylan’i” gibi girişlere de rastlamak mümkündür.

Örnek 2. İbn Battuta, Ebu Abdullah Şemsuddin (Bedruddin) Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim el-Levatî et-Tanci (ö.770/1368-69)

Sorun: Yazar adındaki بطوطة (Battuta) kelimesinde yer alan ط (tı) harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kez okunması gerektiğini belirten şedde (ˆ) işaretinin okunmamasından ve bazı kaynaklarda bu harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı “ Batuta” ismi kullanılarak 16 farklı giriş oluşturulmuştur. Ayrıca katalogcunun yanlış okumasından ve yanlış yazmasından kaynaklı olarak “Batt-ta, Batu, Batuda” gibi girişlere de rastlamak mümkündür.

Örnek 3. İbn Teymiyye, Ebu'l-Abbas Takıyuddin Ahmed b. Abdulhalim b. Mecduddin Abdusselam el-Harrani (ö.728/1328)

Sorun: Yazar adındaki تَيْمِيَّة (Teymiyye) kelimesinde yer alan ي (ye) harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kez okunması gerektiğini belirten şedde (ˆ) işaretinin okunmamasından ve bazı kaynaklarda bu harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı “Teymiye” ismi kullanılarak 75 farklı giriş oluşturulmuştur.

Ayrıca katalogcu hatasından kaynaklı ve dil farklılığından dolayı ortaya çıkan transkripsiyon hatasından kaynaklı olarak “Timiyetü'l, Timiyye, Timiyyetü'l, Taimiyya, Taimijje, Taymiyya, Taimiyye, Taimizze, Teymiyyete “ gibi girişlere de rastlamak mümkündür. Bu hatalar da eklendiğinde katalogcunun yanlış okumasından ve yanlış yazmasından kaynaklı bu yazara ait toplamda 134 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur.

Örnek 4. Gazzali, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tusi (ö.505/1111)

Sorun: Yazar adındaki غزالي (Gazzali) kelimesinde yer alan ز (zel) harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kere okunmasını sağlayan şedde (¨) işaretinin okunmamasından kaynaklı “Gazali” ismi kullanılarak 58 farklı giriş oluşturulmuştur. “Gazali” ve “Gazzali” isimlerinde farklı yazarlar da mevcuttur. Ancak giriş ögesindeki hatalardan dolayı bu yazarların eserlerinin “Hüccetül’l-İslam” olarak da bilinen İslam dünyasının meşhur âlimlerinden biri olan bu yazara atfedildiğine rastlanmaktadır. Yine katalogcu hatasından kaynaklı “Gazal, Gazalii, Gazali-ı, Gazzzali” gibi girişlerden kaynaklı bu yazara ait toplam 113 farklı giriş ögesinin oluşturulduğu görülmektedir.

Örnek 5. Sıddık Hasan Han, Ebu't-Tayyib Muhammed Sıddık Bahadır Han b. Hasan b. Ali el-Kannevci (ö.1307/1890)

Sorun: Yazar adında yer alan قنّوجي (Kannevci) kelimesinde yer alan ن (nun)

harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kez okunması gerektiğini belirten şedde (ˆ) işaretinin okunmamasından ve bazı kaynaklarda bu harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı ve و (vav) harfinin bazen “u” bazen de “v” şeklinde okunmasından kaynaklı “Kanuci ve Kannuci” ismi kullanılarak 43 farklı giriş oluşturulmuştur.

Ayrıca katalogcu hatasından kaynaklı “Kannavci, Kanneçi” gibi farklı girişlere de rastlamak mümkündür. Bu girişlere yazarın tanınan isminin kullanılmamasından kaynaklı girişler de eklendiği zaman toplamda bu yazarla ilgili 50 farklı temel giriş oluşturulmuştur. Yazarın doğru künyesini bilen bir araştırmacı “Kannevci” kelimesi ile katalog taraması yaptığında bu yazara ait hiçbir esere ulaşamamaktadır.

Örnek 6. İbn Abdulber en-Nemeri, Ebu Ömer Cemaluddin Yusuf b. Abdullah b. Muhammed (ö.463/1071)

Sorun: Yazar adında عبد البر yer alan (Abdulber) kelimesinde yer alan ر

(ra) harfinin şeddeli (ˆ) okunmasından kaynaklı 30 farklı giriş oluşturulmuştur. Bunun dışında “Abdul-berri, Abdelberi, Abd al-Bar, Abdulbar” gibi transkripsiyondan ve yanlış yazmadan kaynaklı hatalara rastlamak mümkündür. Yine yazar adında yer alan نمری (Nemeri) kelimesinin yanlış okunmasından kaynaklı “Nemri” olarak girişler bulunmaktadır. Yazarın doğru künyesini bilen bir araştırmacı “Nemeri” kelimesi ile katalog taraması yaptığında bu yazara ait hiçbir esere ulaşamamaktadır.

Yazar isimlerinde “Abdullah, Hüseyin, Mehmed, Muhammed, Ahmed, Mustafa, Hasan” gibi isimler çok sık kullanıldığı için katalog taraması yapan bir araştırmacı yazarın künyesinde yer alan ve yazarı diğer yazarlardan ayıran kelimelerle tarama yapmayı tercih etmektedir. Örnek 5’te yer alan “Kannevc” Hindistan’da bir şehir ismidir. Ancak yazarı diğer yazarlardan ayıran ve taramada doğru sonuç ortaya çıkarmaya yardımcı olacak bu kelime ile katalog taraması yapıldığında hiçbir sonuç elde edilememektedir. Bu kelimedden yazarın eserlerine ulaşamayan kullanıcılar ya bu eserlerin kütüphanede olmadığını düşünerek araştırmadan vazgeçmekte ya da yazar adında yer alan “Muhammed”, “Hasan” gibi diğer isimleri kullanarak farklı algoritmalara geliştirme yoluna gitmektedir.

Yine aynı şekilde Örnek 6’da yer alan “Nemeri” yazarın dedesinin ismidir ve dedesine nisbetle yazar “İbn Abdulber en-Nemeri” olarak bilinmektedir. Ancak Örnek 5’te olduğu gibi bu kelime ile de katalog taraması yapıldığında hiçbir sonuç elde edilememektedir.

Katalog tarama konusunda daha fazla bilgi sahibi olan kullanıcılar ise “ve/veya” bağlaçları ile hem yazar adı hem de eser adı ile tarama yapmayı tercih etmektedir. Ancak maalesef pek çok araştırmacı ilk taramadan sonuç alamayınca pes etmektedir.

Örnek 7. Busiri, Ebu Abdullah Şerefuddin Muhammed b. Said b. Hammad b. Muhsin (ö.695/1296[?])

Sorun: Yazar adındaki بوسيري (Busiri) kelimesinde yer alan ي (ye) harfinin و (vav) okunmasından kaynaklı “Busuri” ismi kullanılarak 31 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur.

Örnek 8. Şurunbulali, Ebu'l-İhlas Hasan b. Ammar b. Ali el-Vefai el-Mısri (ö.1069/1659)

Sorun: Yazar adındaki شرنبلالي (Şurunbulali) kelimesindeki ب (be) harfinin üstünde bulunan ve kalın harflerin “u”, ince harflerin “u” ile “ü” arasında ince bir “û” şeklinde okunmasını sağlayan ötre (’) işaretinin okunmaması ve bazı kaynaklarda bu harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı “Şurunbilali” ismi kullanılarak 18 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur.

Örnek 9. Ebu Ride, Muhammed Abdulhadi 1909-1991

Sorun: Yazar adında yer alan ريد (Ride) kelimesindeki ي (ye) harfinin bazen “i” harfi bazen de “y” harfi yerine geçmesinden kaynaklı “Reyde” ismi kullanılarak 17 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur. Bu harfin “i” harfi şeklinde mi yoksa “y” harfi şeklinde mi okunacağına tereddüt eden katalogcu temel danışma kaynaklarına başvurarak bu şüpheli durumu ortadan kaldıracılabilmektedir. Ancak danışma kaynaklarına başvurulmaması bu yazara ait 22 farklı giriş ögesinin oluşturulmasına sebep olmuştur. Yine katalogcu hatasından kaynaklı “ Ziyde, Ridde, Rida” gibi farklı giriş ögelerine de rastlamak mümkündür.

Örnek 10. Kastallani, Ebu'l-Abbas Şihabuddin Ahmed b. Muhammed b. Ebu Bekr (ö.923/1517)

Sorun: Yazar adında yer alan قشطلاني (Kastallani) kelimesinde yer alan ل (lam) harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kere okunmasını sağlayan şedde (ˆ) işaretinin okunmamasından ve bazı kaynaklarda harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı “Kastalani” ismi ile 16 farklı giriş oluşturulmuştur. Ayrıca katalogcu hatasından kaynaklı olarak “Kastallanı, Kostolani, Kostalani” gibi giriş ögelerine de rastlamak mümkündür.

Örnek 11. Sayyadi, Ebu'l-Huda Muhammed b. Hasan Vadi b. Ali er-Rifai (ö.1328/1909)

Sorun: Yazar adındaki صيادي (Sayyadi) kelimesinde yer alan ي (ye) harfinin üstünde bulunan ve harfin iki kere okunmasını sağlayan şedde (ˆ) işaretinin okunmamasından ve bazı kaynaklardan harekelendirmenin yapılmamasından kaynaklı “Sayadi, Siyadi, Seydi, Seyadi, Seyyid” isimleri ile 27 farklı giriş ögesi oluşturulmuştur.

4.3. Genel Değerlendirme

Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri katalog kayıtlarında bulunan 9824 şarkiyat yazar kaydının %92'sinin hatalı çıkması üniversite bazında bugüne kadar tek biçimliliği sağlayacak ortak bir çalışmanın yapılmadığının bir göstergesidir. Şarkiyat yazar kayıtlarına çoğunlukla İlahiyat Fakültesi ve Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi kataloglarında rastlanmıştır. İlahiyat fakültesi kayıtlarının DTCF kayıtlarına göre daha iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Çünkü DTCF kayıtlarında MARC 100-Temel Giriş-Kişi Adı alanına yazılan yazar adı ile 245 alanının sorumluluk bildirimine yazılan yazar adı benzerlik göstermektedir. Bu durum yazarın kitabın üzerine görüldüğü adının olduğu gibi temel giriş alanına kaydedildiğinin bir göstergesidir. İlahiyat fakültesi kayıtlarında ise MARC 100-Temel Giriş-Kişi Adı ve 245 alanının sorumluluk bildirimi kısmına yazılan yazar adları farklılık göstermektedir. 245 alanının sorumluluk bildirimi kısmına yazarın eserinin üzerinde belirtilen adı yazılırken, MARC 100-Temel Giriş-Kişi Adı kısmında eserin mukaddime kısmında yer alan sebep-i telif bölümünden yazar adı tamamlanmaya çalışılmıştır. Ancak yazarın tam künyesi danışma kaynaklarında ve yazarın diğer eserlerinden tamamlanıp tek biçim haline getirilmediği için ve her seferinde MARC 100 alanına yazar girişleri otorite kayıttan seçilmeyip el ile giriş yapıldığı için aynı yazara ait pek çok farklı giriş ögesi oluşturulmuştur. Girilen hatalı kayıtların türleri ve doğru kayıtların sayısını genel bir tablo üzerinde göstermek mevcut durumu sayı ve yüzde olarak göstermek açısından faydalı olacaktır. (Tablo 3)

Otorite Kaydı	Sayı	Yüzde (%)
Yanlış Okuma	866	8%
Yanlış Yazma	5770	59%
Tanınan İsim	2412	25%
Tam Künye	776	8%
TOPLAM	9824	100%

Tablo 3. Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri Şarkiyat yazar kayıtlarının genel dağılımı

Tablo 3 ‘de Ankara Üniversitesi Kütüphanelerinde bulunan 9824 şarkiyat yazar adının doğruluk ve hata dağılımı verilmiştir. Kayıtların 776 tanesi tam ve doğru bir şekilde girilmiştir. Geri kalan %92 kaydın yanlış yazma olarak belirtilen %59’luk kısmı yazar adının eksik veya hatalı girilmesinden oluşmuştur. Yazar adının eksik girilmesinin temel nedeni eseri kataloglayan kişinin yazar adını kitabın üstünde gördüğü gibi temel giriş alanına yazması ve tam künyesini kaynağın içinden ya da konuyla ilgili danışma kaynaklarından tespit etmemesinden kaynaklanmaktadır. Aynı yazara ait farklı yazar girişlerinin büyük bir kısmı bu 5770 kaydın içindedir. Bu durum otorite dizinlerinin de gereksiz şişmesine neden olmaktadır.

Tablo 3 ‘de yanlış okuma olarak belirlenen %8’lik hata oranının büyük bir kısmını eseri kataloglayan personelin yazar adını yanlış okumasından kaynaklı harf hataları oluşturmaktadır. Kataloglama esnasında MARC 100-Temel Giriş-Kişi Adı alanına el ile giriş yapılmayıp da yazar adı otorite dizinden seçilse bu harf hatalarından kaynaklı girişlerin sayısı da en aza indirgenmiş olacaktır.

Pek çok kitabın iç kapağında verilen yazar adları harekesiz verildiği için eseri kataloglayan kişi de iç kapakta nasıl okursa girişi de o şeklide yapmaktadır. Bu duruma diğer üniversite kütüphanelerinin kayıtlarında da sıkça rastlanmaktadır.

Tanınan isim olarak belirlenen ve kayıtları %25’lik bölümünü kapsayan hata oranı ise, yazarların herkes tarafından bilinen meşhur isminin kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Yazarların danışma kaynaklarında ve diğer eserlerinde geçen herkesçe tanınan isminin kullanılmaması, o yazarın eserlerine ulaşmak isteyen araştırmacılar için sorun teşkil etmektedir. Yazarın meşhur adını bilen kullanıcı yaptığı katalog taraması sonucunda yazarın hiçbir eserine ulaşamayacaktır. Bu durumda kayıtların yaklaşık dörtte birlik kısmının erişilebilirliğini engellemektedir. Tanınan ismin kullanılmamasından kaynaklı hataların içinde yazarı Batı dünyası tarafından bilinen isminin kullanılması da yer almaktadır. Örneğin ; “İbn Sina, Ebu Ali el-Hüseyin b. Abdullah b. Ali (ö.428/1037)” olarak bilinen yazar Batı dünyasında “Avicenna” olarak tanınmaktadır. Bu gibi durumlarda göndermeler en büyük yardımcımız olacaktır. Yazarın Batı dünyasında bilinen adı ile gerçek adı arasında yapılacak bir gönderme ile yazar adından tarama yapan bir kullanıcı ister “İbn Sina” diye arama yapsın isterse “Avicenna” diye arama yapsın yazarın tüm eserlerine tek bir arama ile erişebilecektir.

Özellikle DTCF Kütüphanesi ve İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi personellerinin ortak çalışması kayıtlarda tek biçimliliği sağlamak açısından faydalı olacaktır. Bu ortak çalışma esnasında, gerek fakültede bulunan alanla ilgili bilgi sahibi akademisyenlerden gerekse temel danışma kaynaklarından faydalanmak oluşturulacak yazar kayıtlarının doğruluk oranını arttıracaktır.

5.BÖLÜM: SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Otorite dizinlerle ilgili gerek ülkemizde gerekse yurt dışında yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak yazar adları ile ilgili olmuştur. Kataloglamanın olmazsa olmazı temel girişin ana unsuru yazar adlarıdır. Bir yazar adı ile ilgili yapılan bir değişiklik tüm kataloğu etkileyeceği ve o yazarın tüm eserlerinde görünüp kullanıcılara bu haliyle yansıtacağı için yazar adı kayıtları her zaman titizlikle çalışılması gereken bir alandır.

Şarkiyat yazar adlarında soyadı kullanılmaması bunu yerine, nesep, lakap, mezhep, baba adı, dede adı, şehir gibi bilgilerin verilmesi bu alandaki yazar adlarının diğer yazar adlarından farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yüzden şarkiyat yazar adları ile ilgili otorite dizin oluşturulurken normal yazar adlarına uygulanan kurallar uygulanmamaktadır. Şarkiyat yazar adları ile ilgili dizin oluştururken hangi kurallar uygulanacağı ve nelere dikkat edileceği bu güne kadar kesin bir şekilde belirlenmemiştir. Bu konuyla ilgili yazılan makaleler ya da kitap içinde bölümler çok eski tarihlerde yazıldığı için güncelliğini yitirmiş ve bu alanla ilgili gelişmeler takip edilip devamlılığı sağlanmamıştır.

Özellikle geçmiş dönemlerde şarkiyat yazarlarının hazırladıkları eserlerin temel girişlerini oluşturmak günümüzde hazırlanan eserlere kıyasla daha zordur. Bu zorluğun temel nedenlerinden birisi de araya giren zaman dilimi ve eserlerin bu süre içerisinde meydana gelen değişiklikler karşısında yetersiz kalmasıdır.

Eski dönemlerde yazılan eserlerde iç kapağın günümüzdeki gibi çok fazla kullanılmaması aranılan bilgiye ulaşmada sıkıntı yaratmaktadır. Şarkiyat alanı ile ilgili az çok bilgi sahibi olan meslektaşlarımız eserin mukaddime kısmından ya da kaynağın içindeki bazı bölümlerde eseri kataloglayabilecek kadar bilgiye ulaşabilmektedir. Alan hakkında hiçbir bilgi sahibi olmayanlar ise kaynağın içindeki bu bilgilere ulaşamayacak ya da eksik bilgi toplayacaktır. Bu da katalog kayıtlarında farklı girişlerin oluşmasına bir etkindir.

Şarkiyat yazar girişleri oluşturulurken yapılan önemli hatalardan birisi de eseri kataloglayan kişinin yazar adını iç kapakta gördüğü gibi almasıdır. Ancak iç kapakta yazan isim yazarın otorite dizinde kullanılacak ismi değildir. Yazar iç kapakta ismini nasıl kullanmak istiyorsa öyle kullanır. İç kapakta görülen isim sadece sorumluluk alanında kullanılır. Kataloglamada sorumluluk alanına yazarın iç kapakta yazan ismi aynı şekilde aktarılır. Temel giriş alanına ise yazarın tam künyesi yazılır. Tam künyeler genellikle alan ile ilgili temel danışma kaynaklarında tespit edilir.

Bazı yazar adlarının isimleri Batı dünyasından farklı şekilde tanınmaktadır. Bu gibi yazarın birden fazla meşhur olduğu durumlarda göndermeler yapılarak diğer meşhur isimlere de erişim sağlanmaktadır.

5.2.Öneriler

- Kataloglama yapan personeller şarkiyat yazar adlarının diğer yazar adlarından farklı olduğunun farkında olmalıdırlar.
- Şarkiyat yazar adlarını kataloglarken baba adı, dede adı, yaşadığı şehir, mezhep, lakap, nispet, şöhret, nesep gibi bilgiler mutlaka verilmelidir.
- Yazarların birden fazla meşhur olduğu ismi varsa bu isimler arasında mutlaka “bakınız” veya “ayrıca bakınız” göndermeleri yapılmalıdır.
- Özellikle bilgisayar ortamında kataloglama yaparken (örneğin MİLAS Kütüphane Otomasyon Programı) MARC 100-Temel Giriş-Kişi adı alanına ve (varsa) 700-Ek Giriş-Kişi adı alanına el ile yazar adı girişi yapılmayarak yazar adları otoriteden seçilmelidir.
- Otorite dizinde yazar adı yoksa yeni yazar adı girildiğinde yazarın diğer kütüphanelerdeki girişlerine, diğer eserlerinde nasıl giriş yapıldığına ve en önemlisi de konu ile ilgili danışma kaynaklarında yazar adının nasıl yazıldığına dikkat edilerek en doğru giriş yapılmalıdır. Şarkiyat yazarlarında doğru ve tam künye tespiti ancak bibliyografik ve biyografik çalışmalar sonucunda tespit edilebilir.
- Kitabın üzerinde ne şekilde yazılırsa yazılsın yazar girişleri otorite dizinde yazıldığı gibi alınmalıdır. Yazarın kitabı üzerinde yazan ismi MARC 245 alanında sorumluluk bildiriminde verilmelidir.

- Yabancı bir kitabı katalogladığımızda yazarın adını nasıl kendi ülkesindeki kurallara göre kayıtlarımıza ekliyorsak yurt dışında da şarkiyat yazarları kendi kurallarına göre kataloglanmalıdır. Bu durumu şöyle örnekleyecek olursak “Henry” isimli bir yazarı “Henri”, “Michael” isimli bir yazarı “Maykıl”, “Jane” isimli bir yazar “Ceyn” olarak kayıtlarımıza almıyoruz. Aynı şekilde Şarkiyat yazarlarının da Batı transkripsiyonu ile kayıtlara alınmaması gerekmektedir. “Ghazali” ismi “Gazzali” şeklinde, “İbnu’l-Athir” ismi “İbnü’l-Esir” şeklinde, “İbn Taymiyah” ismi “İbn Teymiyye” şeklinde girilmelidir. Maalesef batıda bu transkripsiyona dikkat edilmediği gibi ülkemizde pek çok kütüphane kaydında dili Türkçe ya da Arapça olan eserlerde Batı transkripsiyonu ile yazar girişleri oluşturulduğu görülmektedir.
- Şarkiyat yazar adlarında çocuklara genellikle baba ve dede isimleri verildiği için isimlerin birbirine karışma olasılığı her zaman vardır. Bu karışıklığı önlemek amacıyla devreye yazarın doğum/ölüm tarihleri girmektedir. Böylece yazarın yaşadığı dönem tespit edilerek isim karmaşası ortadan kalkacaktır. Örneğin “Ebu Ya’la, Muhammed b. el-Hüseyin b. Muhammed b. Halef el-Ferra el-Bağdadi (ö.458/1066)” ve “İbn Ebu Ya’la, Ebu’l-Hüseyin İbnu’l-Ferra Muhammed b. Muhammed el-Bağdadi (ö.526/1131)” baba oğul olup ikiside İslam dünyasına eserler bırakmış yazarlardır. Ancak Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri de dâhil olmak üzere pek çok kütüphanede babanın eserlerinin oğluna, oğlunun eserlerinin de babasında atfedildiği görülmektedir. Bu sorunun en temel sebeplerinden biri yazarların tam künyelerinin girilmemesi ve doğum/ölüm tarihlerine yer verilmemesidir.

- Şarkiyat kelime anlamı olarak da çok geniş bir coğrafyayı kapsadığı için bu alanda çalışma yapmak isteyen bir kütüphanecinin bilgi ve deneyimleri tek başına yeterli olmayacaktır. Mutlaka bu alanlarla ilgili uzmanlara işbirliği içinde ortak çalışmalar yürütülmelidir.
- Ankara Üniversitesi gibi birden fazla kütüphaneye sahip olan üniversitelerde kütüphaneciler bir araya gelerek ortak bir otorite dizin çalışması yapmalı ve yazar girişlerini belli standartlar çerçevesinde oluşturmalıdır.
- Bünyesinde Arapça, Farsça ve Eski Türkçe gibi pek çok eseri barındıran İlahiyat Fakülteleri Kütüphaneleri çalışanları birbirleri ile sürekli iletişim halinde olmalı ve yazar girişlerini işbirliği içinde yapmalıdır.
- Şarkiyat yazar adları girişlerinin nasıl yapılacağı ile ilgili detaylı bir el kitabı basılmalı ve bu kitap bütün kütüphanelerde başucu kitabı olarak kullanılmalıdır.
- Şarkiyat yazar adlarının diğer yazar adlarından farklı olduğu Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans eğitimi kataloglama derslerinde öğrencilere mutlaka anlatılmalıdır. Böylelikle bu bilinçle mezun olan öğrenciler hizmet verdikleri kütüphanelerde bu konuyla ilgili sorun yaşamayacaktır.

ÖZET

Kütüphanecilerin temel amacı kullanıcılara hızlı ve en doğru biçimde bilgi erişimini sağlamaktır. Doğru bilgi sağlamanın yolu doğru kataloglamadan geçmektedir. Kataloglamanın en temel unsurlarının birisi de yazar adı girişleridir. Yazar adları ne kadar doğru bir şekilde girilirse kullanıcının o yazara ait eserlere ulaşması da o derece kolaylaşacaktır.

Çalışmamızın temel içeriğini oluşturan şarkiyat yazarlarının girişleri, normal yazar girişlerinden farklı yapılmaktadır. Bu farklılığı bilmeyen kütüphanelerde de maalesef hatalı ve eksik kayıtlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın amacı, Ankara Üniversite Kütüphaneleri kataloglarında yer alan şarkiyat yazar adlarında yapılan temel hataları tespit etmek ve bu hataların nasıl ve ne şekilde düzeltileceğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın içeriğinde ilk olarak otorite dizinin tanımından, yazar kayıtlarının tarihsel süreç içerisinde kataloglamadaki yeri ve öneminden, şarkiyat yazar adlarının tespitinde karşılaşılan temel sorunlardan ve başvurulacak temel danışma kaynaklarından bahsedilmiştir. Yurt dışından ve ülkemizden yazar adı otorite dizinleri ile ilgili bugüne kadar yapılan uygulamalara değinilmiştir.

Çalışmanın içeriğinde ayrıca 40 farklı üniversite kütüphanesinin kataloğu incelenmiş ve bu katalogların içindeki yazar adlarından örnekler alınarak yapılan temel hatalara dikkat çekilmiştir. Araştırmanın asıl uygulama kısmı olan Ankara Üniversitesi kütüphaneleri kayıtlarında bulunan şarkiyat yazar adları tek tek incelenmiş ve yapılan incelemeler sonucunda otorite kayıtlarında yer alan şarkiyat yazarlarının % 92 'sinin hatalı ve eksik girildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, ülkemizde günümüze kadar şarkiyat yazarları ile ilgili bazı çalışmalar yapılmışsa da bu çalışmalar belli bir kurum ya da konu çerçevesinde sınırlı kalmıştır. Bu çalışmaların devamının getirilmemesi güncelliğinin yitirilmesine sebep olmuştur. şarkiyat yazar adları ile ilgili katalog girişleri yapılırken otorite kabul edilebilecek her hangi bir oluşumun olmayışı, kütüphanecileri kendi doğru bildikleri şekilde girişler yapmaya sevk etmiştir. Bu durum otorite dizinlerde şişmelere neden olarak, katalog kayıtlarında bilgi kirliliğine yol açmıştır.

SUMMARY

Main purpose of the librarians is to provide fast and correct access to information. Providing correct information is possible only through cataloging. One of the essentials of the cataloging is author name entries. Users' smooth access to the works of a specific author depends on the correct entry of author names.

Entry of oriental authors which is the main focus of this study is made different than the author name entries. Unfortunately, there occur problems in the libraries that are unaware of this difference.

This study aims to identify the basic mistakes that are made at the entry of oriental author names in Ankara University Library catalogs and to provide solutions for these mistakes. In accordance with this purpose, definition of authority file, the place and importance of author entries in the historical process of cataloging, the basic problems faced during the identification of oriental author names and main sources of reference are discussed. The domestic and foreign applications concerning author name authority files that have been made up until today is mentioned.

Moreover, within the scope of this study, 40 different university library catalogs are analyzed and basic mistakes are pointed out by referring to the author name examples taken from these catalogs. As a main application part of this research, author names of oriental studies in Ankara University Library are analyzed one by one and it is identified that 92% of the oriental authors in authority entries are faulty and deficient.

To conclude, studies in Turkey concerning the oriental authors are limited with an institution or a person despite some efforts. These studies became outdated due to the lack of continuity. Lack of an authority that can be used as a source of reference while making catalog entries with oriental author names make librarians to find their own unique way of creating entries. It causes excessive information in the authority files that leads to information pollution.

KAYNAKÇA

- Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin tarihçesi ve ilk kütüphaneler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16, s. 295-308.
- Alkan, N. (1995). Bilgi taramalarında temel başarısızlık nedenleri. *Bilgi Dünyası*, 9(2), s. 91-102.
- Arslantekin, S. (1991). İndeks, indeksleme teknikleri ve bilgisayar uygulaması. *Yayımlanmamış doktora tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Artan, G. (1989). Soyadı kullanmayan ve soyadı değişen yazarların soyadını bulma kılavuzu. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(3), s. 137-152.
- Atılğan, D. (1987). Kataloglamada standartlaşma. *Türk Kütüphaneciliği*, 1(2), s. 71-78.
- Atılğan, D. (1988). Kataloglamanın standartlaşmasında Milli Kütüphanelerin rolü. *Türk Kütüphaneciliği*, 2(1), s. 42-47.
- Atılğan, M. (2005). Başlangıcından 19.yüzyıla tıp kütüphaneleri. *ÜNAK'05 : Bilgi hizmetlerinin organizasyonu ve pazarlanması bildiriler kitabı* (s. 91-119). içinde İstanbul: Kadir Has Üniversitesi.
- Ayverdi, İ. (2005). *Asırlar boyu tarihi seyri içinde misalli büyük Türkçe sözlük* (Cilt 3). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Berker, A., & Parmaksızoğlu, İ. (1958). *Yazma ve eski basma kitapların tasnif ve fişleme kılavuzu ve İslam ilimleri cetveli*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Blanck, H. (2000). *Antikçağda kitap*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Bloomberg, M., & Evans, G. E. (1989). *Kütüphane teknisyenleri için teknik hizmetlere giriş*. (N. Tuncer, Çev.) Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Bulut, Y. (2013). Oryantalizm. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 33, s. 428-437). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

- Bursalı, M. (2009). *Osmanlı müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Akyürek Miftahu'l-Kütüb ve Esami-i Müellifin fihristi*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Büyük Türkçe Sözlük. (2015, Nisan 20). Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.553533a2a08c32.56731437 adresinden alınmıştır
- Cinol, G. (1970). Dizin türleri. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 20(3), s. 141-146.
- Cunbur, M. (1959). Yazmaların fişlenmesinde faydalanılan el kitapları. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 8(2), s. 3-17.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Demiray, K., & Alaylıoğlu, R. (1964). *Ansiklopedik Türkçe sözlük*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Dursun, A. (1991). Yetke dizimi (Authority file). *Basılmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Erünsal, İ. E. (1995). Yazma eserlerin kataloglanmasında karşılaşılan güçlükler I: Eser ve müellif adının tespiti. *Hakkı Dursun Yıldız Armağanı* (s. 233-243). içinde Ankara: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Gümüş, A. (2013, Mart 11). *Yeni bibliyografik evren, RDA ve ulusal girişim*. Ocak 14, 2015 tarihinde Slideshare: http://www.slideshare.net/gumusaysel/rda-ve-ulusal-giriim-sunum?fb_action_ids=10151395475404457&fb_action_types=slideshare%3Aupload&fb_source=og_timeline_photo_robotext adresinden alındı
- Hakbilen, N. (1984). Kütüphanelerimizin yazar adlarıyla ilgili sorunları. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 4, s. 158-165.
- İslam Ansiklopedisi* (Cilt 1). (1988). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kılıç, H. (1991). Bağdatlı İsmail Paşa. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 447-448). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

- Levy, J. (2008). *Kayıp tarihler: dünyanın en ünlü gizemlerinin araştırılması*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Mehmed Süreyya. (1996). *Sicill-i Osmani*. (N. Akbayer, Dü., & S. A. Kahraman, Çev.) İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Meriç, C. (2013, Ocak 20). *Edebiyat tarihinin tarihini anlatıyor*. Ocak 17, 2015 tarihinde Litera edebi yazılar ve paylaşımlar: <http://literaturkiye.blogspot.com.tr/2013/01/cemil-meric-edebiyat-tarihinin-tarihini.html> adresinden alındı
- Mslis, Z. K. (2002). Arabic script materials : cataloging issues and problems. *Cataloging and Classification Quarterly*, 34(4), s. 67-77.
- OCLC. (2014, Ağustos 28). Ocak 17, 2015 tarihinde 2014 Annual Report to VIAF Council: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/viaf/OCLC-2014-VIAF-Annual-Report-to-VIAF-Council.pdf> adresinden alındı
- Oxford Ansiklopedik Sözlük. (1990). İstanbul: Sabah.
- Ötüken, A. (1947). *Bibliyotekçinin elkitabı : bibliyotek bilgisi-enstrüksiyon denemesi-bibliyografya ve nazariyeleri I-II*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Poşul, S., & Görecelioğlu, E. (2004). Kağıt, kitap ve kütüphaneler. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 54(2), s. 83-96.
- Prytherch, R. J. (2005). *Harrod's Librarians' Glossary and Reference Book : A Directory of Over 10,200 Terms, Organizations, Projects and Acronyms in the Areas of Information Management, Library Science, Publishing and Archive Management*. Aldershot, Hants, England: Ashgate Publishing Ltd.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Sakaoğlu, N. (1985). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e tarih sözlüğü (deyimler-terimler)*. İstanbul: İletişim.

- Sefercioğlu, N., Çapar, B. (., & Ertunç, A. (1980). *Kataloglama kuralları*. Ankara: TÜRDOK.
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (1954). Türk kütüphaneleri için bibliyografik künyelerin tespitinde ve alfabetik katalogun hazırlanmasında uygulanacak kaideler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 3(1), s. 3-139.
- Werf, T. v. (2013, Temmuz 22). *Virtual International Authority File (VIAF) and International Standard Name Identifier (ISNI)*. Ocak 17, 2015 tarihinde Slideshare: <http://www.slideshare.net/oclcr/viaf-and-isni> adresinden alındı
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, O. (1973). Anglo-Amerikan kataloglama kuralları ile Türk kataloglama kurallarında başlık seçimi ve biçimi I. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(1-2), s. 41-49.
- Yıldız, N. (1985). *Eskiçağ kütüphaneleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yıldız, N. (2000). *Eskiçağda yazı malzemeleri ve kitabın oluşumu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.